

İSVİÇRE HEDEF PAZAR ÜLKE ANALİZİ

TİM

Ekonomik Araştırmalar Şubesi

İçindekiler

Tablolar.....	3
1. İsviçre ile İlgili Makroekonomik Göstergeler	4
1.1. İsviçre'nin GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, GSYH Büyüme Oranı ve Nüfusu	5
1.2. İsviçre'nin Dış Ticareti.....	5
1.2.1. İsviçre'nin Dünya İle Dış Ticareti	6
1.2.2. İsviçre'nin Türkiye İle Dış Ticareti.....	12
2. İsviçre ile Türkiye Arasındaki Ticaretin 2018 "TradeMap" Verileri ile RCA Analizi.....	21
2.1. Çalışmanın Metodolojisi	21
2.2. RCA Analizi İle Elde Edilen Bulgular	23
3. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tarife ve Tarife Dışı Engeller	34
Kaynakça.....	38

Tablolar

Tablo 1. İsviçre'nin GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, GSYH Büyüme Oranı ve Nüfusu	5
Tablo 2. Yıllara Göre İsviçre'nin Dış Ticareti	6
Tablo 3. İsviçre'nin İthalat Yaptığı Ülkeler (2018)	7
Tablo 4. İsviçre'nin 2009-2018 Döneminde En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke	7
Tablo 5 İsviçre'nin Dünyadan İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)	8
Tablo 6. İsviçre'nin En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP kod)	9
Tablo 7. Tablo 6'de Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları	9
Tablo 8. İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalatın TİM Sektör Sınıflamasına Göre Dağılımı (2018, milyar \$).....	11
Tablo 9. Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre İsviçre'nin Dış Ticareti (2017)	12
Tablo 10. İsviçre'nin Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı ithalat.....	13
Tablo 11. İsviçre, Türkiye ve Dünya Ticaretine Genel Bakış.....	14
Tablo 12. İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)	15
Tablo 13. İsviçre'nin 2009-2018 Döneminde Türkiye'den En Çok İthalatını Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP Kod)	15
Tablo 14. Tablo 13'de yer alan 6'lı GTİP kodlu ürünlerin açıklamaları	16
Tablo 15. İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürünlerin Sektörel Dağılımı (2018, 1.000 \$).....	18
Tablo 16. Yıllara Göre İsviçre'ye İhracat Yapan Firmaların Analizi	19
Tablo 17. 2003-2018 Döneminde İsviçre'ye İhracat Yapan Firmaların Kaç Yıl İhracat Yaptıklarının Kırılımı.....	20
Tablo 18. İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalatın Türkiye'den Yaptığı 1.799 Ürünün İthalatının Dünyadan Yaptığı İthalat İçindeki Payın Aralığına Göre Kırılımı.....	25
Tablo 19. İsviçre İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.306 Ürünün Analizi	27
Tablo 20. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak İsviçre pazarında Hiç Yer Almadığı 445 Ürünün Sektörel Dağılımı ve İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalat (milyon \$)	28
Tablo 21. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %0-1 Aralığında Olan 372 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$).....	29
Tablo 22. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %1-5 Aralığında Olan 316 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$).....	31
Tablo 23. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %5'den Büyük Olan 244 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$)	33
Tablo 24. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tariflerin (Gümrük Vergileri) Sektörel Ortalaması.....	35
Tablo 25. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı 379 Tarife Dışı Engelin Adetsel Dağılımı	36
Tablo 26. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı 21 Adet Tarife Dışı Engel ve Kapsadığı Ürünler.....	37

Simge ve Kısaltmalar

\$: ABD doları

AB: Avrupa Birliđi

BM: Birleşmiş Milletler

DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü (WTO)DYY: Doğrudan Yabancı Yatırım

FTA: Free Trade Agreement (Serbest Ticaret Anlaşması, STA)

GSYH: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla

GTİP: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon

HS: Harmonized System (Armonize Sistem/ GTİP)

IMF: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)

ITC: International Trade Centre (Uluslararası Ticaret Merkezi)

KBDMG: Kişi Başına Düşen Milli Gelir

SPS: Sıhhi ve bitki sağlığı önlemleri (Sanitary and phytosanitary measures)

TİM: Türkiye İhracatçılar Meclisi

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TBTs: Ticarete teknik engeller (Technical barriers to trade)

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliđi

UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)

UNSD: Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü ve gibi uluslararası

WITS: Dünya Entegre Ticaret Çözümünü

1. İsviçre ile İlgili Makroekonomik Göstergeler

1.1. İsviçre'nin GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, GSYH Büyüme Oranı ve Nüfusu

Tablo 1'de İsviçre'nin GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, GSYH Büyüme Oranı ve nüfus gibi makroekonomik göstergelerinde 2018 yılı verileri ile 2009-2024 yılları arasındaki IMF projeksiyonları görülmektedir.

İsviçre 2018 yılında 706 milyar dolar GSYH'ya sahip iken 2024 yılında milli gelirin 891,3 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir. İsviçre 2018 yılında 279 milyar dolarlık ithalat yaparken 2024 yılında ise ithalatın 353 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir. İsviçre 2018 yılında 310,5 milyar dolarlık ihracat yaparken 2024 yılında ise ithalatın 395 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir.

İsviçre'nin kişi başına düşen milli geliri 2018 yılında 30.733 dolar iken 2024 yılında ise KBDMG'in 35.572 dolara yükselmesi beklenmektedir.

İsviçre küresel yatırımlardan 2009 yılında 30 milyar dolarlık DYY çekerken 2017 yılında ise 39 milyar dolarlık yatırım çekmiştir. İsviçre'ye gelen yatırımlar 2009 yılında toplam küresel yatırımların %2,6'sı iken 2017 yılında bu pay %2,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. İsviçre'nin GSYH, Kişi Başına Düşen Milli Gelir, GSYH Büyüme Oranı ve Nüfusu

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
GSYH (milyar \$)	705,55	715,36	749,42	782,01	816,37	852,44	891,27
GSYH Büyüme Oranı	3%	0,8%	1,26%	1,62%	1,59%	1,60%	1,60%
Kişi Başına Düşen GSYH (\$)	83.161,9	83.716,8	86.673,5	89.370,3	92.190,4	95.121,6	98.276,2
Mal İthalatı (milyar \$)	278,7	284,62	293,88	307,97	321,06	337,11	353,23
Mal İthalatında Büyüme Oranı	1,25%	2,14%	3,26%	4,79%	4,25%	5,00%	4,78%
Mal İhracatı (milyar \$)	310,5	318,85	333,22	348,11	361,36	377,89	394,85
Mal İhracatında Büyüme Oranı	3,33%	2,68%	4,51%	4,47%	3,81%	4,58%	4,49%
Nüfus (1.000)	8.484	8.545	8.647	8.750	8.855	8.962	9.069

Kaynak: (Uluslararası para Fonu (IMF), 2019)

1.2. İsviçre'nin Dış Ticareti

Tablo 2'de 2001-2018 yılları arasında İsviçre'nin dış ticareti (ihracat-ithalat) ve dış ticaret dengesi¹ görülmektedir. İsviçre 2009 yılında 172,7 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken 155,6 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Dış ticaret 2009 yılında 17,1 milyar dolarlık fazla vermiştir. İsviçre 2018 yılında 310,5 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken 278,7 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Dış ticaret 2018 yılında ise 31,9 milyar dolarlık açık vermiştir. Dış ticaret inişli çıkışlı bir seyir izlese de son yılda artmış, dış ticaret fazlasının ise 2017 yılına göre fazla değişmediği görülmektedir. En fazla ihracat ve ithalat 2013 yılında

¹ Dış ticaret dengesinin pozitif olması ihracatın ithalattan fazla olduğunu bir başka ifade ile dış ticaretin fazla verdiğini ifade ederken pozitif olması ihracatın ithalattan az olduğunu bir başka ifade ile dış ticaretin açık verdiğini ifade etmektedir.

gerçekleşmiştir. Dış ticaret fazlası ise en fazla 38,8 milyar dolar ile 2015 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Yıllara Göre İsviçre'nin Dış Ticareti

Yıl	İhracat (milyar \$)	İthalat (milyar \$)	Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)
2009	172,702655	155,572597	17,130058
2010	195,60928	176,280626	19,328654
2011	234,819262	208,219898	26,599364
2012	312,282673	295,071061	17,211612
2013	357,905224	321,050462	36,854762
2014	311,145884	275,053993	36,091891
2015	291,959194	253,15246	38,806734
2016	304,691297	269,157232	35,534065
2017	299,308693	267,501496	31,807197
2018	310,524275	278,665556	31,858719

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

1.2.1. İsviçre'nin Dünya İle Dış Ticareti

Tablo 3'de 2018 yılında İsviçre'nin ithalatının ülkelere göre dağılımı görülmektedir. İsviçre Almanya'dan 2018 yılında 57,7 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ülkenin toplam ithalat içindeki payı %20,7 olmuştur. Almanya'yı 2018 yılında 26,5 milyar dolarlık ithalat yapılan Birleşik Krallık izlerken bu ülkenin toplam ithalat içindeki payı ise %9,5 olmuştur. Bu iki ülkeyi 2018 yılında 21,3 milyar dolarlık ithalat yapılan İtalya takip ederken bu ülkenin toplam ithalat içindeki payı ise %7,6 olarak gerçekleşmiştir. İsviçre 2018 yılında Türkiye'den 2,4 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı 20. ülke olmuştur. Türkiye'nin İsviçre'nin toplam ithalatı içindeki payı ise %2,2 olmuştur. İthalatının yaklaşık %37,9'unu Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya'dan yapılırken ilk beş ülkeden yapılan ithalat ise toplam ithalatın %52,7'sini oluşturmaktadır. İlk 10 ülkenin İsviçre'nin ithalatının %69,8'sini oluşturduğu görülmektedir. Bu da İsviçre'nin ithalatında yüksek bir yoğunlaşma olduğunu ve ithalatın belli başlı ülkelerden yapıldığını göstermektedir.

Tablo 3. İsviçre'nin İthalat Yaptığı Ülkeler (2018)

Sıra	Ülke	İthalat (1.000 \$)	%
1	Almanya	57.788.724	20,7%
2	Birleşik Krallık	26.549.396	9,5%
3	İtalya	21.285.424	7,6%
4	ABD	21.250.272	7,6%
5	Fransa	19.853.290	7,1%
6	Çin	14.757.458	5,3%
7	BAE	10.350.923	3,7%
8	İrlanda	8.799.978	3,2%
9	Avusturya	8.480.171	3,0%
20	Türkiye	2.437.333	0,9%
	Diğer Ülkeler	86.943.653	31,2%
	Toplam İthalat	278.665.556	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 4' da son 10 yılda İsviçre'nin en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ülke görülmektedir. 2009-2018 dönemi boyunca 2013 yılı hariç Almanya İsviçre'nin en fazla ithalat yaptığı ülke olmuştur. Birleşik Krallık ise 2013 yılında İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ülke olmuştur.

İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında 14 farklı ülke yer alırken İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında ABD, Almanya, Birleşik Krallık, Çin, Fransa, Avusturya, İtalya ve İrlanda'nın 10 yıl boyunca sürekli sıralamaya girdiği görülmektedir. Bu ülkeler dışında Hollanda 6 yıl, BAE ve Belçika 4'er yıl sıralamada yer alırken, İspanya 3, Hong Kong 2 ve Türkiye 1 yıl İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasında yer almıştır.

Tablo 4. İsviçre'nin 2009-2018 Döneminde En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Birleşik Krallık	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya	Almanya
2	İtalya	İtalya	İtalya	İtalya	Almanya	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	ABD	ABD	Birleşik Krallık
3	Fransa	Fransa	Fransa	ABD	İtalya	İtalya	ABD	İtalya	İtalya	İtalya
4	ABD	ABD	ABD	Fransa	ABD	ABD	İtalya	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	ABD
5	Hollanda	Hollanda	Hollanda	BAE	Fransa	Fransa	Fransa	BAE	Fransa	Fransa
6	Avusturya	Avusturya	Avusturya	Birleşik Krallık	Çin	Çin	Çin	Fransa	Çin	Çin
7	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	Birleşik Krallık	Çin	Avusturya	Avusturya	Avusturya	Çin	BAE	BAE
8	Çin	Çin	Çin	Belçika	İrlanda	İrlanda	İrlanda	Hong Kong	Hong Kong	İrlanda
9	Belçika	İrlanda	İrlanda	Avusturya	İspanya	Hollanda	Türkiye	Avusturya	Avusturya	Avusturya
10	İrlanda	Belçika	Belçika	İrlanda	Hollanda	İspanya	Hollanda	İrlanda	İrlanda	İspanya

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 5' de 2018 yılında İsviçre'nin dünyadan en fazla ithalat yaptığı ilk 10 6'lı GTİP kodlu ürün ve bu ürünlerin İsviçre'nin ithalatındaki payları görülmektedir. İsviçre'nin 2018 yılında ilk 10 üründe yaptığı ithalat yaklaşık 118 milyar dolar olurken ilk üç ürün toplam ithalatın

%33,6'sını ilk 5 ürün toplam ithalatın %36,7'sini ilk 10 ürünün ithalatı ise toplam ithalatın %42,3'ünü oluşturmaktadır. Bu da İsviçre'nin ithalatında yüksek bir yoğunlaşma olduğunu göstermektedir

İsviçre 2018 yılında en çok ithalatı 62,9 milyar dolar ile 710812 “Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)” GTİP kodlu üründe yaparken bu ürünün toplam ithalat içindeki payı %22,6 olmuştur. Bu ürünü 16,1 milyar dolarlık ithalat ve %5,8'lik pay ile 711319 “Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası” GTİP kodlu ürün ile 14,6 milyar dolarlık ithalat ve %5,2'lik pay ile 300490 “Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar” GTİP kodlu ürünlerin izlediği görülmektedir.

Tablo 5 İsviçre'nin Dünyadan İthal Ettiği Ürünler (2018, 1.000 \$)

Ürün Açıklaması	İthalat (1.000 \$)	%
Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)	62.878.105	22,6%
Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası	16.103.413	5,8%
Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar	14.587.867	5,2%
Dozlandırılmış veya perakende satışa uygun şekilde ambalajlanmış/hazırlanmış bağışıklık ürünleri	4.363.772	1,6%
Yapısında bir piridin/piperizin halkası olan diğer bileşikler	4.354.378	1,6%
Diğer yağlar ve müstahzarlar	3.572.324	1,3%
Karışım halinde bağışıklık ürünleri; dozlandırılmamış veya perakende satışa uygun şekilde ambalajlanmamış/hazırlanmamış	3.532.045	1,3%
Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)	3.048.361	1,1%
Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)	2.759.536	1,0%
Antibiyotik içermeyip, diğer hormonları / 29.37 pozisyonundaki diğer ürünleri içeren ilaçlar (dozlandırılmış, perakende)	2.738.177	1,0%
İlk on ürünün toplamı	117.937.978	42,3%
Toplam ithalat	278.665.556	100,0%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 6'da son 10 yılda İsviçre'nin en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ürün görülmektedir. 2009-2018 dönemi boyunca 300490 “Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)” GTİP kodlu ürünün 3 yıl, 710812 “Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)” GTİP kodlu ürünün ise 7 yıl İsviçre'nin en fazla ithalat yaptığı ürünler olarak ilk sırada yer aldığı görülürken, on yıllık dönemde 18 farklı ürünün İsviçre'nin dünyadan en çok ithal ettiği ilk on ürün sıralamasına girdiği görülmektedir.

İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında 300490, 711319 ve 870332 GTİP kodlu ürünlerin 10 yıl boyunca sürekli sıralamaya girdiği görülmektedir. Bu ürünler dışında 271019 GTİP kodlu ürün 9 yıl, 870323, 300210 ve 293359 GTİP kodlu ürünler 8 yıl, 710812 GTİP kodlu ürün 7 yıl, 270900 ve 710239 GTİP kodlu ürünler 6'şar yıl sıralamada yer alırken 300439 GTİP kodlu ürün 5 yıl İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında yer almıştır.

Tablo 6. İsviçre'nin En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP kod)

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	'300490	'300490	'300490	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812
2	'711319	'711319	'711319	'300490	'300490	'300490	'711319	'300490	'300490	'711319
3	'271019	'300210	'271600	'711319	'711319	'711319	'300490	'711319	'711319	'300490
4	'300210	'271019	'300210	'271019	'300210	'300210	'300210	'300210	'300215	'300215
5	'711011	'271600	'271019	'271600	'271019	'271019	'870332	'293359	'870332	'293359
6	'271600	'870323	'270900	'300210	'270900	'270900	'271019	'870332	'271019	'271019
7	'870323	'270900	'870332	'870332	'293359	'293359	'293359	'880240	'293359	'300214
8	'270900	'870332	'870323	'293359	'870332	'870332	'710239	'300439	'870323	'870323
9	'870332	'711011	'711011	'270900	'710239	'300439	'870323	'870323	'300439	'870332
10	'711419	'293359	'710239	'870323	'293399	'710239	'300439	'710239	'710239	'300439

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 7'de Tablo 6'de yer alan İsviçre'nin dünyadan en çok ithalat yaptığı 6'lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 7. Tablo 6'de Yer Alan 6'lı GTİP Kodlu Ürünlerin Açıklamaları

6'lı GTİP Kodlu Ürün	Ürün Açıklaması
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar
'711319	Diğer kıymetli metal-kaplamalarından mücevherci eşyası
'271019	Diğer yağlar ve müstahzarlar
'300210	Serumlar
'711011	Platin (işlenmemiş/pudra halinde)
'271600	Elektrik enerjisi
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)
'711419	Diğer kıymetli metallere kuyumcu eşyası, aksamı (metalle kaplı/yaldızlı/değil)
'293359	Yapısında bir piridin/piperizin halkası olan diğer bileşikler
'710239	Diğer elmaslar (sanayide kullanılmayan)
'710812	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)
'293399	Sadece azotlu heterosiklik diğer bileşikler
'300439	Antibiyotik içermeyip, diğer hormonları / 29.37 pozisyonundaki diğer ürünleri içeren ilaçlar (dozlandırılmış, perakende)
'880240	Uçak ve diğer hava taşıtları (boş ağırlık >15000 kg)
'300215	Dozlandırılmış veya perakende satışa uygun şekilde ambalajlanmış/hazırlanmış bağışıklık ürünleri
'300214	Karışım halinde bağışıklık ürünleri; dozlandırılmamış veya perakende satışa uygun şekilde ambalajlanmamış/hazırlanmamış

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 8'de İsviçre'nin 2018 yılında dünyadan ithal ettiği 6'lı GTİP kodlu ürünlerin TİM tanımlamasına göre sektörel kırılımı görülmektedir. Dünyadan 2018 yılında 278,7 milyar dolarlık ürün ithal eden İsviçre en çok ithalatı 87,7 milyar dolar ile "Mücevher" sektöründe yaparken ikinci en büyük ithalatı ise 60,4 milyar dolar ile "Kimyevi Maddeler ve Mamülleri" sektöründe yapmıştır. Bu iki sektörü 2018 yılındaki 29 milyar dolarlık ithalat ile "Elektrik Elektronik" sektörü izlemiştir. İsviçre 2018 yılında en az ithalatı ise yaklaşık 124,3 milyon dolarlık ithalat ile "Zeytin ve Zeytinyağı" sektöründe gerçekleştirmiştir. "Mücevher" sektörünün ithalattan aldığı pay %31,5 olurken "Kimyevi Maddeler ve Mamülleri" sektörünün payı %21,7, "Elektrik Elektronik" sektörünün payı ise %10,4 olarak gerçekleşmiştir. En çok ithalat gerçekleştiren ilk 3 sektör toplam ithalatın yaklaşık %62,5'ini ilk 5 sektör ise toplam ithalatın %72,5'ini yapmaktadır. Daha önceki bölümlerde de görülen ithalatın ülke ve 6'lı GTİP kodlu ürünlerdeki yoğunlaşma sektörlerde de görülmektedir.

Tablo 8. İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalatın TİM Sektör Sınıflamasına Göre Dağılımı (2018, milyar \$)

TİM sektör sınıfı	Sınıfta Yer Alan 6'lı GTİP Kod Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı (x1000 \$)	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı (x1000 \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (x1000 \$)	Türkiye'nin İsviçre'ye İhracatının Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki Payı	Sektörün İsviçre'nin İthalatından Aldığı Pay
Mücevher	41	963.531	87.712.762	1,10%	7.178.715	13,42%	31,48%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	927	163.373	60.415.496	0,27%	16.600.063	0,98%	21,68%
Elektrik-Elektronik	420	82.878	28.958.023	0,29%	11.641.782	0,71%	10,39%
Otomotiv Endüstrisi	154	245.754	17.484.203	1,41%	31.133.129	0,79%	6,27%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	306	27.699	11.054.853	0,25%	5.018.541	0,55%	3,97%
Makine ve Aksamları	429	32.891	10.505.284	0,31%	7.340.632	0,45%	3,77%
Demir ve Demir Dışı Metaller	281	120.158	9.098.832	1,32%	8.357.002	1,44%	3,27%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	287	526.249	8.135.431	6,47%	17.559.952	3,00%	2,92%
İklimlendirme Sanayii	92	22.230	5.960.369	0,37%	5.083.335	0,44%	2,14%
TİM Sınıflaması Dışı	547	411	5.683.199	0,01%	2.569.250	0,02%	2,04%
Çelik	239	13.842	5.374.844	0,26%	15.404.622	0,09%	1,93%
Savunma ve Havacılık Sanayii	62	5.318	4.848.999	0,11%	2.439.607	0,22%	1,74%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	227	18.183	4.737.747	0,38%	6.756.329	0,27%	1,70%
Deri ve Deri Mamulleri	87	30.873	4.070.769	0,76%	1.595.543	1,93%	1,46%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	139	12.119	3.684.446	0,33%	3.264.754	0,37%	1,32%
Meyve Sebze Mamulleri	90	17.161	2.505.406	0,68%	1.523.162	1,13%	0,90%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	237	4.984	2.282.223	0,22%	2.478.791	0,20%	0,82%
Yaş Meyve ve Sebze	66	8.189	1.557.641	0,53%	2.274.263	0,36%	0,56%
Diğer Sanayi Ürünleri	44	843	1.191.115	0,07%	137.494	0,61%	0,43%
Tekstil ve Hammaddeleri	487	25.531	860.376	2,97%	7.133.505	0,36%	0,31%
Madencilik Ürünleri	117	5.160	630.744	0,82%	4.583.541	0,11%	0,23%
Süs Bitkileri ve Mamulleri	16	332	593.951	0,06%	99.298	0,33%	0,21%
Tütün	8	7.220	269.267	2,68%	1.009.622	0,72%	0,10%
Kuru Meyve ve Mamulleri	21	24.614	264.832	9,29%	1.270.966	1,94%	0,10%
Gemi, Yat ve Hizmetleri	21	54	259.387	0,02%	968.138	0,01%	0,09%
Fındık ve Mamulleri	6	63.957	206.669	30,95%	1.835.991	3,48%	0,07%
Halı	22	12.393	194.379	6,38%	2.264.275	0,55%	0,07%
Zeytin ve Zeytinyağı	6	1.342	124.287	1,08%	378.156	0,35%	0,04%
Sektörler toplamı	5.379	2.437.289	278.665.534	0,87%	167.900.458	1,45%	100,00%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 9'da Comtrade verilerine göre İsviçre'nin 2018 yılında dünyadan ithal ettiği ve dünyaya ihraç ettiği ürünlerin Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre kırılımı görülmektedir. İsviçre 2018 yılında en çok "endüstriyel malzemeler (başka yerde sınıflandırılmamış)" ürün grubunu ithal ve ihraç etmiştir. İsviçre ikinci olarak en çok "Tüketim malları (başka yerde sınıflandırılmamış)" ürün grubundan ihracat ve ithalat gerçekleştirmiştir. İsviçre, üçüncü olarak "Sermaye malları (nakliye araçları hariç) ve bunların parça ve aksesuarları" ürün grubunda ithalat ve ihracat yapmıştır. "Endüstriyel malzemeler (başka yerde sınıflandırılmamış)", "Nakliye ekipmanları ve bunların parça ve aksesuarları", "Tüketim malları (başka yerde sınıflandırılmamış)" ile "Yiyecek ve içecekler" Türk ihracatçıları için İsviçre'yi cazip bir pazar haline getirmektedir.

Tablo 9. Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına (BEC) Göre İsviçre'nin Dış Ticareti (2017)

Ürün Kodu	Ürün	İhracat (Milyar \$)	İhracat İçindeki Pay	İthalat (Milyar \$)	İthalat İçindeki pay
1	Yiyecek ve içecekler	8,6	2,8%	11,1	4,0%
2	Endüstriyel malzemeler (başka yerde sınıflandırılmamış)	146,1	47,0%	131,8	47,3%
3	Yakıtlar ve yağlayıcılar	3,1	1,0%	9,6	3,4%
4	Sermaye malları (nakliye araçları hariç) ve bunların parça ve aksesuarları	45,3	14,6%	37,3	13,4%
5	Nakliye ekipmanları ve bunların parça ve aksesuarları	7,2	2,3%	21,9	7,9%
6	Tüketim malları (başka yerde sınıflandırılmamış)	97,1	31,3%	66,7	23,9%
7	Eşya (başka yerde sınıflandırılmamış)	3,9	1,2%	5,3	1,9%
	Toplam	310,5	100,0%	278,7	100,0%

Kaynak: (UN Comtrade Database, 2019)

1.2.2. İsviçre'nin Türkiye İle Dış Ticareti

Bir önceki bölümde İsviçre'nin dünyadan ithalatı incelenmişti bu bölümde de İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalat başka olmak üzere İsviçre'nin Türkiye ile dış ticareti incelenecektir.

Tablo 10'da İsviçre'nin 2009-2018 yılları arasında Türkiye'den yaptığı ithalat ve bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı görülmektedir. İsviçre Türkiye'den 2009 yılında 640 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı ise %0,41 olmuştur. İsviçre Türkiye'den 2018 yılında ise 2,44 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken bu ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı ise %0,87 olmuştur. İsviçre Türkiye'den yaptığı ithalat 2018 yılında 2009 yılına göre üç kattan fazla artış gösterirken Türkiye'den yapılan ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı da iki kat artış göstermiştir. İsviçre Türkiye'den en fazla ithalatı 2015 yılında 6,1 milyar dolar olarak gerçekleştirirken Türkiye'den yapılan ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki pay ise en fazla yine 2015 yılında %2,41 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 10. İsviçre'nin Yıllara Göre Türkiye'den Yaptığı İthalat

Yıl	Dünyadan İthalat (milyar \$)	Türkiye'den İthalat (milyar \$)	Türkiye'den Yapılan İthalatın Payı
2009	155,572597	0,639731	0,41%
2010	176,280626	0,736049	0,42%
2011	208,219898	0,872914	0,42%
2012	295,071061	2,389712	0,81%
2013	321,050462	1,471311	0,46%
2014	275,053993	3,626888	1,32%
2015	253,15246	6,102771	2,41%
2016	269,157232	3,073322	1,14%
2017	267,501496	1,603343	0,60%
2018	278,665556	2,437333	0,87%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 11'de görüleceği üzere dünyada 2018 yılında 5.854 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatı gerçekleşirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 19,7 trilyon dolar olmuştur. İhracat kısmı incelendiğinde ise dünyada 2018 yılında 5.660 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatı gerçekleşirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 19,3 trilyon dolar olmuştur.

Türkiye 2018 yılında 4.729 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 168 milyar dolar olmuş, dünya ihracatından da yaklaşık %0,9 pay almıştır. Türkiye 2018 yılında 4.788 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 223 milyar dolar olmuş, dünya ithalatında da yaklaşık %1,1 pay almıştır.

İsviçre ise dünyadan 2018 yılında 5.186 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ithalatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ithalat tutarı yaklaşık 278,7 milyar dolar olmuş ve dünya ithalatından da yaklaşık %1,42 pay almıştır. İsviçre dünyaya 2018 yılında 4.724 farklı 6'lı GTİP kodlu ürünün ihracatını gerçekleştirirken bu ürünlerin ihracat tutarı yaklaşık 310,5 milyar dolar olmuş ve dünya ihracatından da yaklaşık %1,60 pay almıştır. İsviçre dünya genelinde ithal edilen 5.854 ürünün %89'una denk gelen 5.186 ürün ithal ederken dünya genelinde ihraç edilen 5.660 ürünün ise %83,5'ine denk gelen 4.724 ürün ihraç etmiştir. Bu da İsviçre'nin iyi bir ithalatçı ülke olmasının yanı sıra uluslararası piyasalarda satabileceği birçok ürünün olduğunu da göstermektedir. Türk ihracatçıları için İsviçre'nin hammadde, ara mamul ve bitmiş tüketici ürünleri için iyi bir pazar olduğu görülmektedir.

Tablo 11. İsviçre, Türkiye ve Dünya Ticaretine Genel Bakış

Dış Ticaret Göstergesi	Ürün sayısı	Tutar (milyar \$)
Dünyadaki Toplam İhracat	5.660	19.284,58
Dünyadaki Toplam İthalat	5.854	19.665,28
İsviçre'nin Dünyadan İthalatı	5.186	278,67
Türkiye'nin Dünyadan İthalatı	4.788	223,00
İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı	2.199	2,437
Türkiye'nin İsviçre'den İthalatı	1.645	2,819
İsviçre'nin Dünyaya İhracatı	4.724	310,524
Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	4.729	167,97
İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	42,4%	0,87%
İsviçre'nin İthalatının Dünyadaki Toplam İthalat İçindeki Payı (%)	88,6%	1,42%
Türkiye'nin İsviçre'den İthalatının Toplam İthalatı İçindeki Payı (%)	34,36%	1,26%

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 12'de 2018 yılında İsviçre'nin Türkiye'den en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ürün ve bu ürünlerin İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı toplam ithalat içindeki payları görülmektedir. İsviçre'nin Türkiye'den 2018 yılında ilk 10 üründe yaptığı ithalat 1,4 milyar dolar olurken ilk 10 ürünün ithalatı Türkiye'den yapılan toplam ithalatının %57,35'ini oluşturmaktadır. Bu da ihracatçılarımızın İsviçre'ye yapılan ihraç ürünlerde yoğunlaşma yaşadıklarını ve ihraç ürünlerini yeterince çeşitlendiremediklerini göstermektedir. İsviçre'nin 2018 yılında Türkiye'den en çok ithalatı 947,3 milyon dolar ile 710812 "Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)" GTİP kodlu üründe yaparken bu ürünün toplam ithalat içindeki payı %38,9 olmuştur. Bu ürünü 88 milyon dolarlık ithalat ve %3,6'lık pay ile 300490 "Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar" GTİP kodlu ürün ile 74 milyon dolarlık ithalat ve %3'lük pay ile 870421 "Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)" GTİP kodlu ürünün izlediği görülmektedir.

Tablo 12. İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler (2018)

6'lı GTİP Kodu	Ürün Açıklaması	İthalat (milyon \$)	%
'710812	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)	947,3	38,9%
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar	88,5	3,6%
'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)	74,1	3,0%
'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan	60,9	2,5%
'080222	Fındık (kabuksuz)	50,3	2,1%
'611020	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; pamuktan (örme veya kroşe)	41,8	1,7%
'611030	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; sentetik veya suni liflerden (örme veya kroşe)	37,0	1,5%
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)	35,3	1,5%
'610990	Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)	32,0	1,3%
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm ³ <silindir=<1500 cm ³)	30,8	1,3%
Diğer Ürünler		1.039,5	42,7%
Toplam İthalat		2.437,3	100,0 %

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 13'de 2009-2018 döneminde İsviçre'nin Türkiye'den en fazla ithalatını yaptığı ilk 10 6'lı GTİP kodlu ürün görülmektedir. 2009- 2018 dönemi boyunca 25 farklı ürünün İsviçre'nin Türkiye'den en çok ithal ettiği ilk on ürün sıralamasına girdiği görülmektedir. Tabloda 300490 GTİP kodlu ürünün 2009, 2010 ve 2011 yıllarında ilk sırada yer aldığı görülürken, 710812 GTİP kodlu ürünün ise 2012-2018 döneminde İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı ürün olduğu tespit edilmiştir. İsviçre'nin Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı ilk 10 ürün sıralamasında 080222, 300490 ve 870322 GTİP kodlu ürünler 10 kez sıralamaya girerken, 870421 GTİP kodlu ürün 9 kez, 611020 kodlu ürün ise 8'er kez sıralamaya girmiştir. Yine, 611030, 620342 ve 710812 GTİP kodlu ürünler 7'şer kez sıralamaya girerken, 760612 GTİP kodlu ürün 6 kez, 610990 kodlu ürün 5 kez ve 852872 ve 200819 kodlu ürünler 3 kez sıralamaya girmiştir.

Tablo 13. İsviçre'nin 2009-2018 Döneminde Türkiye'den En Çok İthalatını Yaptığı İlk 10 Ürün (6'lı GTİP Kod)

Sıra	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	'300490	'300490	'300490	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812	'710812
2	'080222	'080222	'080222	'710691	'870421	'300490	'300490	'300490	'300490	'300490
3	'870322	'870421	'760611	'870421	'300490	'870421	'080222	'080222	'080222	'870421
4	'870421	'760611	'870322	'080222	'080222	'080222	'870421	'870421	'620342	'620342
5	'852872	'870322	'760612	'300490	'870322	'852871	'270900	'620342	'870421	'080222
6	'760612	'852872	'620520	'870323	'620342	'870322	'611030	'611030	'870322	'611020
7	'841199	'611020	'852872	'870322	'611020	'760612	'870322	'870322	'611030	'611030
8	'240110	'200819	'401110	'620342	'611030	'620342	'760612	'610990	'611020	'870332
9	'611020	'870210	'200819	'611020	'760612	'611020	'620342	'760612	'610990	'610990
10	'200819	'870323	'630221	'611030	'610990	'611030	'610990	'611020	'610910	'870322

Kaynak: (Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC), 2019)

Tablo 14'de **Tablo 13'**de yer alan İsviçre'nin Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı 6'lı GTİP koda sahip ilk on ürünün açıklamaları görülmektedir.

Tablo 14. Tablo 13'de yer alan 6'lı GTİP kodlu ürünlerin açıklamaları

6'lı GTİP Kodlu Ürün	Ürün Açıklaması
'080222	Fındık (kabuksuz)
'200819	Diğer sert kabuklu meyve ve karışımlarının konserveleri
'240110	Tütün (saplı, damarlı)
'270900	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)
'300490	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan diğer ilaçlar
'401110	Otomobil dış lastiği; yeni
'610910	Tişört, fanila, atlet, kaşkorse vb. giyim eşyası; pamuktan (örme veya kroşe)
'610990	Tişört, fanila, atlet, vb. giyim eşyası; dokumaya elverişli diğer maddelerden (örme veya kroşe)
'611020	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; pamuktan (örme veya kroşe)
'611030	Kazaklar, süveterler, hırkalar, yelekler vb. eşya; sentetik veya suni liflerden (örme veya kroşe)
'620342	Erkek/erkek çocuk için kısa pantolon, şort vs. pamuktan
'620462	Kadın/kız çocuk için pantolon, şort vs. pamuktan
'620520	Erkek/erkek çocuk için gömlek; pamuktan
'630221	Yatak çarşafı [(pamuktan (baskılı)]
'710691	Gümüş (ham)
'710812	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)
'760611	Alaşsız alüminyum plaka, levha;dikdörtgen, kalınlık>0, 2mm
'760612	Alüminyum alaşımından plaka, levha; dikdörtgen, kalınlık>0, 2mm
'852871	Televizyon; video görüntü/ekranına bağlantı yapılmak üzere tasarlanmamış olan
'852872	Televizyon; diğerleri, renkli olanlar
'870210	Minibüs, midibüs ve otobüs; dizel veya yarı dizel, kapasitesi >=10 kişi
'870322	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1000cm ³ <silindir=<1500 cm ³)
'870323	Motorlu taşıt; kıvılcım ateşlemeli (1500cm ³ <silindir=<3000 cm ³)
'870332	Motorlu taşıt; dizel/yarı dizel (1500cm ³ <silindir hacmi=<2500cm ³)
'870421	Dizel/yarı dizel motorlu taşıtlar (taşıma kapasitesi<5ton)

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019)

Tablo 15'de İsviçre'nin Türkiye'den ithal ettiği 2.199 ürünün TİM tanımlamasına göre sektörel kırılımı görülmektedir. “Mücevher” sektörü İsviçre'nin hem dünyadan hem Türkiye'den en çok ithalat gerçekleştirdiği sektör olmuştur. İsviçre, 2018 yılında “Mücevher” sektöründe dünyadan 87,6 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den ise 963 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. İsviçre Türkiye'den en çok ikinci ithalatı ise 526 milyon dolar ile “Hazır giyim ve Konfeksiyon” sektöründe gerçekleştirmiştir. Bu iki sektörü 246 milyon dolarlık ithalat ile “Otomotiv Endüstrisi” sektörü izlemektedir.

İsviçre'nin dünyadan en çok ithalatını gerçekleştirdiği sektörler ile Türkiye'den en çok ithalatını yaptığı sektörler sınıflandırıldığında 17 sektörün öne çıktığı görülmektedir. Bu sektörlerden 7 tanesinde; “Gemi ve Yat” “Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri” “Madencilik Ürünleri” “Makine ve Aksamları” “Meyve Sebze Mamülleri” “Su Ürünleri ve Hayvansal Mamüller” ve “Zeytin ve Zeytinyağı” sektörlerinde İsviçre'nin dünyadan en çok

ithalat yaptığı ürünlerin sektörel sıralaması Türk ihracatçılarından ithalatını gerçekleştirdiği sektörlerin sıralaması ile örtüştüğü görülmektedir. Yapılan analizde “Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri” sektörünün İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalat sıralamasında 5. sırada olmasına karşılık Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralamada ise 10. sırada yer aldığı, “Süs Bitkileri ve Mamülleri” sektörünün İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalat sıralamasında 21. sırada olmasına karşılık Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralamada ise 27. sırada yer aldığı, “Tütün” sektörünün İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalat sıralamasında 20. sırada olmasına karşılık Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralamada ise 25. sırada yer aldığı görülmektedir.

İhracatçılarımızın İsviçre’nin ithalatında yer alan bu sektörlerde İsviçre pazarlarından %0,1-30,95 aralığında pay aldığı, toplamda İsviçre’nin dünyadan 278,7 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirdiği sektörlerde 2,43 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirdiği tespit edilmiştir

Tabloda ayrıca İsviçre’nin Türkiye’den yaptığı ithalatın sektörel kırılımı incelendiğinde Türk ihracatçılarının her sektörde İsviçre pazarına bir şekilde girdiği ve ihracat yaptığı görülmektedir.

İsviçre’nin Türkiye’den yaptığı ithalatının dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içindeki payı incelendiğinde dünyadan 237 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Fındık ve Mamulleri” sektöründe Türkiye’den yapılan ithalatta %31 ile en yüksek paya sahip olan sektör olduğu görülmektedir. Sektörler arasında İsviçre’nin dünyadan gerçekleştirdiği ithalatta %9,7’lik paya sahip “Kuru Meyve ve Mamülleri” sektörünün performansı dikkat çekicidir.

Türk ihracatçıları için İsviçre pazarında göreceli daha fazla paya sahip olunan bu sektörlerde pazar paylarını genişletmeleri diğer sektörlerle göre daha kolay görülmektedir. Sektörler arasında İsviçre’nin dünyadan gerçekleştirdiği ithalat içinde en az paya ise “Çelik” “Elektrik-Elektronik” “Diğer Sanayi Ürünleri” “Savunma ve Havacılık Sanayi” “Mobilya,Kağıt ve orman Ürünleri” ile “Yaş Meyve ve Sebze” sektörlerinin sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 15. İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürünlerin Sektörel Dağılımı (2018, 1.000 \$)

Tim sektör sınıflaması	Sektörde Yer Alan 6'ö1 GTİP Kodlu Ürün Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalat (1.000 \$)	İsviçre'nin dünyadan yaptığı ithalat (1.000 \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatına Göre Sıralaması	İsviçre'nin Dünyadan İthalatına Göre Sıralaması	İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalat içindeki payı (%)
Çelik	85	13.842	3.458.096	16	11	0,40%
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	87	12.119	3.201.541	18	12	0,38%
Demir ve Demir Dışı Metaller	143	120.158	7.516.843	5	8	1,60%
Deri ve Deri Mamulleri	53	30.873	3.965.533	9	10	0,78%
Diğer Sanayi Ürünleri	19	843	929.165	25	17	0,09%
Elektrik Elektronik	224	82.878	23.694.176	6	3	0,35%
Fındık ve Mamulleri	6	63.957	206.669	7	23	30,95%
Gemi ve Yat	4	54	37.861	28	28	0,14%
Halı	22	12.393	194.379	17	24	6,38%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	269	526.249	8.106.862	2	6	6,49%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	87	18.183	2.755.573	14	13	0,66%
İklimlendirme Sanayii	69	22.230	5.794.176	13	9	0,38%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	244	163.373	39.611.244	4	2	0,41%
Kuru Meyve ve Mamulleri	16	24.614	254.298	12	22	9,68%
Madencilik Ürünleri	35	5.160	441.244	22	20	1,17%
Makine ve Aksamları	184	32.891	7.680.662	8	7	0,43%
Meyve Sebze Mamulleri	50	17.161	1.964.810	15	14	0,87%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	115	27.699	9.446.853	10	5	0,29%
Mücevher	29	963.531	87.580.894	1	1	1,10%
Otomotiv Endüstrisi	82	245.754	15.308.940	3	4	1,61%
Savunma ve Havacılık Sanayii	23	5.318	1.844.242	21	15	0,29%
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	25	4.984	442.746	23	19	1,13%
Süs Bitkileri ve Mam.	5	332	257.029	27	21	0,13%
Tekstil ve Hammaddeleri	267	25.531	672.403	11	18	3,80%
Tütün	5	7.220	161.838	20	25	4,46%
Yaş Meyve ve Sebze	35	8.189	1.025.036	19	16	0,80%
Zeytin ve Zeytinyağı	3	1.342	123.596	24	26	1,09%
TİM sektör sınıflaması dışı	13	411	100.447	26	27	0,41%
Sektörler Toplamı	2.199	2.437.333	278.665.556			0,87%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 16' da yıllara göre İsviçre'ye ihracat yapan firma sayısı, bu firmalar içinde kaç tanesinin İsviçre'ye ilk kez ihracat gerçekleştirdikleri, ihracat miktarları ile firma başına düşen ihracat miktarları görülmektedir. İsviçre'ye 2003 yılında 1.816 firma ihracat gerçekleştirirken bunların 124 tanesi bu ülkeye ilk kez ihracat yapmıştır. İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı toplam ithalat 2003 yılında 351,2 milyon dolar olurken bununun 1,5 milyon dolarlık kısmını bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 124 firma gerçekleştirmiştir. Firma başına düşen ihracat incelendiğinde ise genel ortalama firma başına 193,4 bin dolar olurken bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 124 firma başına ise 11,9 bin dolar olmuştur. Bu da bu pazara ihracatta sürekliliği olan firmaların ortalamada daha çok ihracat yaptığını göstermektedir. İsviçre'ye 2018 yılında 2.808 firma ihracat

gerçekleştirirken bunların 116 tanesi bu ülkeye ilk kez ihracat yapmıştır. İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı toplam ithalat 1,7 milyar dolar olurken bunun 50,1 milyon dolarlık kısmını bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 116 firma gerçekleştirmiştir. İsviçre'ye toplam ihracat yapan firma sayısı ve ihracat rakamları 2003 yılına göre 2018 yılında artış gösterirken bu ülkeye ilk kez ihracat yapan firma sayısı azalırken ihracat tutarı ise artış göstermiştir. Firma başına düşen ihracat incelendiğinde ise 2018 yılında genel ortalama firma başına 604,5 bin dolar olurken bu ülkeye ilk kez ihracat yapan 116 firma başına ise 431,6 bin dolar olmuştur. İsviçre'ye ilk kez ihracat yapan firmaların ortalama ihracat rakamı 2003 yılına göre 2018 yılında oldukça artış göstermiş 11,9 bin dolardan 431,6 bin dolara yükselmiştir.

Tablo 16. Yıllara Göre İsviçre'ye İhracat Yapan Firmaların Analizi

Yıllar	İsviçre'ye İlk Kez İhracat Yapan Firma Sayısı	İsviçre'ye İlk Kez İhracat Yapan Firmaların Gerçekleştirdiği İhracat (\$)	İsviçre'ye İlk Kez İhracat Yapan Firma Başına Düşen İhracat (\$)	İsviçre'ye İhracat Yapan Firma Toplam Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalat	İsviçre'ye İhracat Yapan Firma Başına Düşen İhracat (\$)
2003	124	1.476.060	11.904	1.816	351.200.603	193.392
2004	117	1.354.585	11.578	1.968	429.006.771	217.991
2005	81	7.425.344	91.671	2.002	488.285.790	243.899
2006	84	3.757.768	44.735	2.031	610.663.019	300.671
2007	61	757.375	12.416	2.040	597.810.868	293.045
2008	65	1.153.249	17.742	1.989	647.255.218	325.417
2009	60	1.342.467	22.374	2.049	517.110.183	252.372
2010	77	1.668.318	21.666	2.199	626.002.741	284.676
2011	96	5.714.528	59.526	2.420	775.453.177	320.435
2012	86	3.696.083	42.978	2.491	820.719.242	329.474
2013	87	1.578.603	18.145	2.429	732.495.018	301.562
2014	75	2.251.320	30.018	2.546	839.305.686	329.657
2015	92	1.166.479	12.679	2.594	742.762.465	286.339
2016	80	1.467.893	18.349	2.615	695.327.373	265.900
2017	101	1.870.251	18.517	2.640	766.146.555	290.207
2018	116	50.061.818	431.567	2.808	1.697.472.098	604.513

Kaynak: TİM

Tablo 17'de 2003-2018 dönemini kapsayan 16 yıl boyunca İsviçre'ye ihracat yapan firmaların kaç yıl ihracat yaptıklarının kırılımı görülmektedir. On altı yılın tamamında 124 firma ihracat gerçekleştirirken bu firmaların ihracat toplamı 16 yıl boyunca 34,5 milyar dolar olmuştur. On beş yıl boyunca 65 firma 435,6 milyon dolar ihracat yaparken on dört yıl boyunca 70 firma toplamda 278 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Sürekli ihracat yapan firmaların ortalama ihracatı 34,5 milyon dolar olurken, on beş yıl ihracat gerçekleştiren firmaların ortalaması 6,7 milyon dolar, on dört yıl ihracat gerçekleştiren firmaların ortalaması 3,97 milyon dolar, on üç yıl ihracat gerçekleştiren firmaların ortalaması 4,8 milyon dolar, on iki yıl ihracat gerçekleştiren firmaların ortalaması ise 6,9 milyon dolar olmuştur. Bu ülkeye 14 ve üzeri yıllarda sürekli ihracat yapma süresi arttıkça firma başına ihracatın da arttığı görülmektedir.

Tablo 17. 2003-2018 Döneminde İsviçre'ye İhracat Yapan Firmaların Kaç Yıl İhracat Yaptıklarının Kırılımı

İhracat Yapılan Yıl Sayısı	İhracat Yapan Firma Sayısı	İsviçre'ye Yapılan İhracat (\$)	Firma Başında Düşen İhracat (\$)
16	124	4.273.125.353	34.460.688
15	65	435.571.344	6.701.098
14	70	277.878.591	3.969.694
13	83	400.336.949	4.823.337
12	88	606.930.497	6.896.937
11	101	443.813.001	4.394.188
10	140	610.660.997	4.361.864
9	175	417.956.281	2.388.322
8	205	302.824.128	1.477.191
7	286	442.141.874	1.545.951
6	373	312.521.157	837.858
5	507	520.859.619	1.027.337
4	796	461.226.731	579.431
3	1223	358.753.762	293.339
2	2334	362.267.858	155.213
1	6541	1.110.148.665	169.722

Kaynak: TİM

2. İsviçre ile Türkiye Arasındaki Ticaretin 2018 "TradeMap" Verileri ile RCA Analizi

2.1. Çalışmanın Metodolojisi

AB üyesi olmasa da Avrupa'nın önemli ülkelerinden biri olan, ekonomisi yüksek oranda dışarıya açık olan ve 2018 yılında 278,7 milyar dolarlık ithalat gerçekleştiren İsviçre, Türk ihracatçıları için önemli bir hedef pazar konumundadır. Söz konusu pazara ihracat yapmak isteyen firmaların Türkiye'den yaptığı ithalatın daha da geliştirilmesi mümkün olan bu pazara yönelik etkili stratejiler geliştirmesine ihtiyaç vardır.

Söz konusu pazardan daha fazla pay alabilmek adına Türkiye'nin izleyebileceği makro stratejilerin belirlenmesinde gerek Türkiye'nin ihracatından hareketle rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz ürünlerde bir başka ifade ile arz yönünün kuvvetli olduğu ürünlerde İsviçre pazarındaki konumumuz gerekse İsviçre'nin ithalatından hareketle İsviçre'nin yoğun bir şekilde ithalatını yaptığı ürünlerin bir başka ifade ile talep yönünün kuvvetli olduğu ürünlerin tespit edilmesi böylece arz-talep ile İsviçre pazarına satılabilecek rekabet üstünlüğüne sahip olunan hedef ürünlerin tespiti için kullanılacak yöntemler olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve İsviçre pazarına ihraç edilebilecek ürünlerin tespitinin analizidir.

Çalışmada dünyada ihracata konu olan 5.660 ürün içinde Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan (Revealed Comparative Advantage "RCA"/ Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler değeri 1 ve üzerinde olan) ürünler tespit edilmiştir. Tespit edilen ürünler için İsviçre'nin küresel ticareti ve bu ticaret içinde Türkiye'nin payı analiz edilmiştir. Bu yöntemde Türkiye'nin küresel piyasalarda rekabet üstünlüğü olan ürünlerin arzından yola çıkılarak bu ürünlerin İsviçre'nin talep kısmı ile birlikte incelenmesi amaçlanmıştır.

Bir ülkenin ihraç ettiği ürünlerde rekabet avantajına sahip olduğu ürünün tespit edilmesine yönelik çeşitli yöntemler vardır. Bu tür ürünlerin tespit edilip o ürün üzerinde uzmanlaşmaya gidilmesi uluslararası piyasalarda ülkeye rekabet açısından avantaj getirecektir. Dezavantajlı bir ürünün üretiminde ve ticaretinde ısrar etmek yurt içi kaynakların amacına uygun ve verimli dağılmamasına neden olacaktır.

Adam Smith'in mutlak üstünlük ve David Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük yaklaşımları bu alan üzerinde tüm otoriterlerce kabul edilmiş en bilinen yöntemlerdir. Daha sonraki yıllarda ise Béla Balassa (1965, Trade Liberalisation and "Revealed" Comparative Advantage) "açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük" (revealed comparative advantage-RCA) kavramını ortaya atarak ülke ekonomilerinin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürünlerin belirlenmesine yardımcı olan bir endeks geliştirmiştir. Bugün Dünya Bankası, UNCTAD, DTÖ, ITC (Intracen/ TradeMap)

gibi birçok kurum, ülkelerin dış ticarete rekabet güçlerini analiz eden çalışmalarda halen RCA endeks analizlerine başvurmakta, küresel anlamda RCA hesaplama sonuçlarını kendi internet sitesi üzerinden yayınlamaktadır.

“Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (RCA)” endeksine göre, eğer bir ülkede herhangi bir yıl içinde, ilgili ürünün ihracatının, ülkenin toplam ihracatı içindeki payı dünya ortalamasına göre yüksek ise (aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden büyükse), o üründe ilgili ülke karşılaştırmalı üstünlüğe (RCA) sahiptir. Aynı ürünün toplam dünya ihracatı içindeki payına oranı birim değerden düşük ise ülke o üründe dünya piyasasında dezavantajlı durumdadır (Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO), 2019).

$$RCA^i_k = (X^i_k / X^i) / (X_k / X) ; i= \text{ülke}, k: \text{ürün}$$

X^i_k : i ülkesinin k ürünü için yıl içindeki toplam ihracatı

X^i : i ülkesinin yıl içindeki toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

X_k : k ürünü için yıl içindeki dünya toplam ihracatı

X : yıl içindeki dünya toplam ihracatı (bütün ürünlerin toplam ihracatı)

Yukarıdaki formül ile elde edilen RCA değerleri 1 ve 1’den büyük ise ülke o ürünün ihracatında avantajlıdır, küçük ise dezavantajlıdır.

Çalışmada Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Birleşmiş Milletlerin (UNCTAD) ortak ajansı olan Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC)’nin uluslararası ticareti ürün ve ülke kırılımında gösteren web sitesi “TradeMap”ten alınmış verilerle analizler yapılmıştır.

Dünya Bankası tarafından, insanların ticaret ve tarifeler hakkındaki bilgilere rahatça erişmeleri için Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) ile işbirliği içinde; Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC), Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (UNSD) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi uluslararası kuruluşlarla da istişare içinde olarak; Dünya Entegre Ticaret Çözümünü (WITS) geliştirilmiştir (Dünya Bankası (The World Bank), 2019). Dünya Bankası’nın da uluslararası ticaret ile ilgili analizlerde ITC’nin veri sitesi olan “TradeMap”den faydalandığı görülmektedir.

“TradeMap”, dünyanın en büyük ticaret veri tabanına çevrimiçi erişim sağlamanın yanı sıra ülkelerin ihracat performansı, uluslararası talep, alternatif pazarlar ve hem ürün hem de ülke açısından rakiplerin rolü hakkında göstergeler sunmaktadır.

“TradeMap” web tabanlı bir etkileşimli ortamda çalışır ve 220’den fazla ülke ve bölgede ve 2’li, 4’lü ve 6’lı GTİP (Armonize Sistem) kodu ile tanımlanan yaklaşık 5.300 ürünün ticari akışlarını (değerler, miktarlar, eğilimler, pazar payı ve hem birim hem de grafik formatında) kapsar.

Ticari veriler ayrıca, 150'den fazla ülke için tarife seviyesinde ve 100'den fazla ülke için de aylık veya üç aylık olarak mevcuttur.

Yıllık veriler, Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü tarafından tutulan dünyanın en büyük ticari veri tabanı olan COMTRADE'e dayanmaktadır ve aylık veya üç aylık veriler ITC tarafından ulusal gümrük ofislerinden veya bölgesel kuruluşlardan toplanmaktadır. Piyasaya erişim verileri doğrudan Piyasaya Erişim Haritası (Market Access Map) uygulamasından alınır (International Trade Centre, MacMap, 2019).

Dünyada ihracata konu olan ürün sayısının 5.660, Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin RCA değerleri 1 ve üzerinde olan ürün sayısının ise 1.519 olduğu görülmektedir. Çalışmada bu ürünlerde İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalat analiz edilmiştir.

2.2. RCA Analizi İle Elde Edilen Bulgular

İsviçre 2018 yılında dünyadan 191 farklı ülkeden 5.186 6'lı GTİP kodlu ürün ithal ederken 220 farklı ülkeye 4.724 GTİP kodlu ürünü ise ihraç ettiği görülmektedir. Türkiye ise dünyanın 214 ülkesine 4.729 GTİP kodlu ürün ihraç ederken 4.788 GTİP kodlu ürünü de ithal ettiği görülmektedir. Bu da İsviçre'nin küresel tedarik zincirinde özellikle de dünyadan yaptığı ithalatta Türkiye'den daha fazla yer aldığını göstermektedir. Ayrıca İsviçre'nin aynı yıl içerisinde Türkiye'den 2.199 GTİP kodlu ürün ithal ettiği de görülmektedir.

İsviçre'nin dünyadan ithal ettiği 5.186 ürün içinde Türkiye'nin dünyaya hiç satmadığı 485 ürün olduğu görülürken Türkiye'nin dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içinde ise Türkiye'nin İsviçre'ye satmadığı ancak diğer ülkelere 416,3 milyon dolarlık ihraç ettiği 51 ürünün olduğu görülmektedir. Bu ürünleri İsviçre'nin dünyadan hiç ithal etmediği görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye ile İsviçre'nin ortak ticaretlerine konu olabilecek toplamda 4.678² ürünün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu da bize bu ülkeye satılabilecek 4.678 üründen sadece 2.199 tanesini satan Türk ihracatçılarının İsviçre ile Türkiye arasında mevcut olan ticareti daha da artırmalarının mümkün olabileceğini göstermektedir. Dünyadan 5.186 Türkiye'den ise 2.199 ürün alan İsviçre pazarına Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak İsviçre pazarına daha hiç satamadığı 2.502 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu açıkça görülmektedir.

² TradeMap verilerine göre Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak İsviçre pazarına daha hiç satamadığı 2.479 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu görülürken, İsviçre'nin Türkiye'den ithal ettiği ürünler incelendiğinde 23 adet 6'lı GTİP kodlu ürünün bu listede yer almadığı görülmektedir. Bu nedenle, Türk ihracatçılarının dünyaya sattığı ancak İsviçre pazarına daha hiç satamadığı toplamda 2.502 6'lı GTİP kodlu ürünün olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye ile İsviçre'nin ortak ticaretlerine konu olabilecek toplamda 4.701 ürünün mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle analizler toplam ticaret konu olabilecek 4.701 ürün ile bu pazar hiç satılmayan 2.502 ürün üzerinden yapılmıştır.

İsviçre'nin 2018 yılında dünyadan tedarik ettiği 5.186 üründe toplam ithalatı 278,7 milyar dolar olurken Türkiye'den ise 2.199 üründe 2,44 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalat dünyadan yaptığı toplam ithalatın içinde %0,87 pay alırken bu ticaretin Türkiye'nin toplam ihracatındaki payı ise %1,5 olmuştur. İsviçre, Türkiye ile aralarındaki ticaret konu olan bu 2.199 üründe dünyadan toplam 226,8 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %81,4 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise İsviçre ile aralarındaki ticaret konu olan bu 2.199 üründe dünyaya toplam 136,5 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %81,5 olarak gerçekleşmiştir. Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olan 2.199 ürün Türkiye dış ticaretinde daha fazla olmak üzere iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır. Tespit edilen bu ürünlerde dünya genelinde bütün ülkelerin toplamda yaklaşık 11,8 trilyon dolarlık ihracat yaptığı görülürken bu ürünlerdeki ticaretin toplam küresel ticaret içindeki payı ise %61,4 olmuştur. Bu da göstermektedir ki iki ülke arasında ticarete konu olan 2.199 ürün küresel ticarete de önemli rol oynamaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere İsviçre dünyadan 5.186 Türkiye'den ise 2.199 ürün tedarik etmektedir. Türk ihracatçılarının İsviçre pazarına daha hiç satamadığı İsviçre ithalatçıların da Türkiye yerine başka ülkelere tedarik ettiği toplamda 2.987 6'lı GTİP kodlu ürünün (bunların 485 tanesini Türkiye ihraç etmemekte, bu ülkeye daha satılabilecek 2.502 ürün olduğu görülmektedir) olduğu açıkça görülmektedir. İsviçre bu 2.987 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 51,9 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. Türkiye ise İsviçre ile aralarındaki ticarete konu olabilecek 2.502 üründe dünyaya toplam 31,05 milyar dolarlık ihracat yaparken bu ihracatın ülkenin toplam ihracatı (168 milyar dolar) içindeki payı ise %19 olarak gerçekleşmiştir. Bu 2.502 üründe İsviçre'nin dünyadan ithalatı ise 43,1 milyar dolar olurken bu ithalatın ülkenin toplam ithalatı içindeki payı ise %15 olarak gerçekleşmiştir (**Tablo 18**).

Açıkça görülmektedir ki iki ülke arasında ticaret konu olmayan 2.502 ürün Türkiye dış ticaretinde daha fazla olmak üzere iki ülkenin küresel ticaretinde de önemli rol oynamaktadır. Türk ihracatçılarının bu ürünleri İsviçre pazarına satabilecekleri görülmektedir.

Tablo 18. İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalatın Türkiye'den Yaptığı 2.199 Ürünün İthalatının Dünyadan Yaptığı İthalat İçindeki Payın Aralığına Göre Kırılımı

İsviçre'nin İthalatında Türkiye'nin Payı (%)	İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürün Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı (Milyar \$)	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı (Milyar \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (Milyar \$)	Dünya İhracatı (Milyar \$)	Türkiye'nin İsviçre'ye İhracatının Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki Payı
%0 (İsviçre'nin Türkiye'den hiç ithalat yapmadığı ürünler)	2.987	-	51,89	0,00%	31,05	7.419,91	0%
-%0 (Türkiye'nin Başka Ülkelere İhraç Ettiği İsviçre'nin Türkiye'den Hiç İthalat Yapmadığı ve Başka Ülkelerden İthal Ettiği Ürünler/İsviçre'nin Türkiye'den Mevcuttan Farklı İthal Edebileceği Diğer Ürünlerin Tamamı)	2.502	-	43,1	0,00%	31,05	5.942,45	0%
-İsviçre'nin Dünyadan İthal Ettiği Türkiye'nin Dünyaya Hiç İhraç Emediği Ürünler	485	-	8,8	0,00%	-	1.477,45	0%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %0-1 Aralığında Olduğu Ürünler	1.465	0,25	139,6	0,18%	61,47	9.482,15	0,40%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %1-5 Aralığında Olduğu Ürünler	442	1,33	80,16	1,66%	38,05	1.657,91	3,50%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %5'den Büyük Olduğu Ürünler	292	0,86	7,00	12,22%	36,95	643,64	2,32%
İsviçre'nin Toplam İthal Ettiği Ürünler	5.186	2,44	278,7	0,87%	167,5	19.203,6	1,46%
-İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler	2.199	2,44	226,8	1,07%	136,46	11.783,70	1,79%
-İsviçre'nin Türkiye'den İthal Edebileceği Ürünlerin Tamamı	4.701	2,44	269,9	0,90%	167,51	17.726,15	1,46%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Türkiye dünyaya ihraç ettiği 4.729 ürün içerisinde 1.519 üründe uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne (RCA değeri 1 ve üzerinde olan ürün sayısı) sahip iken İsviçre ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 4.701 ürün içerisinde de 1.500 üründe rekabet üstünlüğüne sahiptir (3.201 üründe ise RCA değeri 1'in altında olmuştur). Bu da ihracatçılarımızın İsviçre pazarına sattığı 2.199 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip olduğu toplam 1.055 ürünün mevcut olduğunu 445 üründe de rekabet üstünlüğüne sahip olmasına rağmen İsviçre pazarına hiç giremediğini göstermektedir. Türk ihracatçıları rekabet üstünlüğüne sahip oldukları 1.055 üründe dünyaya 118,6 milyar dolarlık ürün satarken bunun 2,16 milyar dolarlık kısmını İsviçre'ye satmışlardır. Tespit edilen 1.055 üründe dünya genelinde ise toplamda yaklaşık 3,9 trilyon dolarlık ihracat gerçekleştiği görülürken İsviçre, bu ürünlerde dünyadan 122,1 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Bu ürünlerde İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı toplam ithalattan %1,8 pay aldığı görülürken bu oranın İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı toplam ithalatın payından (%0,87) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının İsviçre pazarına uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğü olan ürünleri daha çok sunduğunu göstermektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere Türk ihracatçılarının İsviçre ile ortak ticaretlerine konu olabilecek 4.701 ürün içerisinde rekabet üstünlüğüne sahip oldukları toplam 1.500 ürün mevcut olup bu ürünler içerisinde 445 üründe İsviçre pazarında hiç yer almadığı görülürken 1.055 üründe bu pazara bir şekilde girildiği hatta bazı ürünlerde yüksek oranda pazar payına sahip olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile İsviçre ile ticarete konu olabilecek 4.701 ürün içinde rekabet üstünlüğüne sahip 1.500 ürün bulunurken İsviçre'nin Türkiye'den ithal ettiği 2.199 ürün içinde ise RCA değeri 1'in üstünde olan ürün sayısı 1.055 olmuştur. İsviçre pazarına rekabet üstünlüğüne sahip satılabilecek ürün sayısı 1.500 iken bu ürünlerin sadece 1.055'inde bu pazarda yer alındığı görülmektedir. İsviçre Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu bu 1.500 üründen dünyadan 126 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 2,16 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. İsviçre'nin Türkiye'den 2018 yılında ithal ettiği 2.199 üründe Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı ise %,0,87 olurken Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu 1.055 üründe ise İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın dünyadan yaptığı ithalat içindeki payı %1,7 olarak gerçekleşmiştir (**Tablo 19**).

Tespit edilen 1.500 ürünün İsviçre'nin Türkiye'den yaptığı ithalatın toplam ithalat içindeki payına göre dağılımı yapılırken İsviçre'nin Türkiye'den ithalatını yaptığı ve Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürünler;

- Türkiye'den hiç ithalatı yapılmayan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %0-1 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %1-5 aralığında olan ürünler,
- Türkiye'den ithalat payı %5 ve üzerinde olan ürünler olmak üzere 4 ayrı kategoriye ayrılmıştır.

Tabloda ayrıca 445 üründe de rekabet üstünlüğüne sahip olmasına rağmen İsviçre pazarına giremediğini görülürken, 495 ürünün İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payının %0-1 aralığında olduğu, 316 ürünün İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payının %1-5 aralığında olduğu ve 244 ürünün de İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payının %5'den büyük olduğu görülmektedir. İsviçre pazarında büyük paya sahip olduğumuz 244 ürün detaylı incelendiğinde 198 üründe pazar payının %5-25 aralığında, 33 üründe %25-50 aralığında ve 13 üründe de %50'den büyük pazar payına sahip olduğumuz görülmektedir. İhracatçılarımızın İsviçre pazarında büyük ağırlığa sahip olduğu ürünlerde fazla ısrar etmek yerine diğer ürünlere ağırlık vermelerinde yarar görülmektedir. Ayrıca adı geçen (ithalattaki payı %5'den büyük olan) 344 üründe İsviçre'nin toplam ithalatının yaklaşık 6,8 milyar dolar Türkiye'den yaptığı ithalatın ise 820 milyon dolar, ithalattaki payı %25'den büyük olan 46 üründe ise İsviçre'nin

toplam ithalatının yaklaşık 393 milyon dolar Türkiye’den yaptığı ithalatın ise 178,3 milyon dolar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye adı geçen 46 üründe dünyaya 6,7 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 19. İsviçre İle Türkiye Arasında Ticarete Konu Olabilecek RCA Değeri 1 ve Üzerinde Olan 1.306 Ürünün Analizi

Türk İhraç Ürünlerinin RCA Değeri	İsviçre'nin Türkiye'den İthal Ettiği Ürün Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı (Milyar \$)	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı (Milyar \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (Milyar \$)	Dünya İhracatı (Milyar \$)	Türkiye'nin İsviçre'ye İhracatının Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki Payı
İsviçre'nin Dünyadan İthal Ettiği Ancak Türkiye'den İthal Etmediği Türkiye'nin İse Dünyadaki Diğer Ülkelere İhraç Ettiği RCA Değeri 1 Ve Üzerinde Olan Türk İhraç Ürünleri	445	-	3,9	0,0%	21,3	547	0,0%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %0-1 Aralığında Olduğu RCA Değeri 1 Ve Üzerinde Olan Türk İhraç Ürünleri	495	0,07	38,5	0,19%	45,2	1.972,6	0,16%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %1-5 Aralığında Olduğu RCA Değeri 1 Ve Üzerinde Olan Türk İhraç Ürünleri	316	1,26	76,8	1,6%	36,6	1.341,4	3,5%
İsviçre'nin Türkiye'den Yaptığı İthalatın Payının %5'den Büyük Olduğu RCA Değeri 1 Ve Üzerinde Olan Türk İhraç Ürünleri	244	0,82	6,8	12,0%	36,8	609,5	2,2%
RCA Değeri 1 Ve Üzerinde Olan Türk İhraç Ürünleri	1.500	2,16	126,0	1,72%	139,9	4.470,7	1,5%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019)

Tablo 20'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ancak İsviçre pazarında hiç yer almadığı 445 ürünün TİM sektörel sınıflamasına göre dağılımı ve İsviçre'nin bu sektörlerde dünyadan yaptığı ithalat ve Türkiye'nin İsviçre dışındaki ülkelere yaptığı ihracat görülmektedir. İsviçre bahsi geçen 445 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 3,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. Türkiye bu ürünlerden dünyaya 21,3 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirirken dünya genelinde ise bu ürünlerden 547,1 milyar dolarlık ihracat gerçekleşmiştir. İsviçre bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 903 milyon dolar ile “Çelik” sektöründe yaparken 888,5 milyon dolarlık ithalatı “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” sektöründe; 494,5 milyon dolarlık ithalatı “Makine ve Aksamları” sektöründe; 280,6 milyon dolarlık ithalatı “Otomotiv Endüstrisi” sektöründe; 245 milyon dolarlık ithalatı da “Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller” sektöründe yapmıştır.

Tablo 20. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu Ancak İsviçre pazarında Hiç Yer Almadığı 445 Ürünün Sektörel Dağılımı ve İsviçre'nin Dünyadan Yaptığı İthalat (milyon \$)

Dünya Sıralama	TİM sektör sınıfı	Sınıfta Yer Alan 6'lı GTİP Kod Sayısı	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	Dünya İhracatı
1	Çelik	58	902,8	9.274,2	134.335,3
2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	61	888,5	2.187,0	64.404,7
3	Makine ve Aksamları	64	494,5	1.078,4	54.693,0
4	Otomotiv Endüstrisi	10	280,6	709,3	56.344,2
5	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	29	244,9	1.308,1	35.859,4
6	Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	17	236,3	481,1	25.578,6
7	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	14	122,3	440,4	13.204,4
8	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	18	116,3	1.384,4	34.693,8
9	Elektrik Elektronik	7	104,7	425,9	14.766,7
10	Yaş Meyve ve Sebze	4	98,5	201,5	12.605,0
11	Gemi ve Yat	4	94,0	338,1	17.993,1
12	Demir ve Demir Dışı Metaller	21	82,9	319,4	13.426,4
13	Mücevher	2	49,6	67,2	7.221,0
14	Tekstil ve Hammaddeleri	89	46,0	903,5	16.797,4
15	Madencilik Ürünleri	17	34,7	1.807,4	31.774,5
16	İklimlendirme Sanayii	6	24,1	61,0	3.560,8
17	Süs Bitkileri ve Mam.	2	23,0	36,6	1.386,5
18	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	8	14,2	31,2	1.699,3
19	Savunma ve Havacılık Sanayii	5	13,5	56,9	1.693,0
20	Deri ve Deri Mamulleri	5	6,2	136,0	4.042,6
21	Meyve Sebze Mamulleri	3	2,4	11,3	389,5
22	Zeytin ve Zeytinyağı	1	0,5	23,0	633,0
	Sektörler toplamı	445	3.880	21.282	547.102

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 21'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payı %0-1 aralığında olan 495 ürünün TİM sınıflamasına göre sektörel dağılımı görülmektedir.

İsviçre bahsi geçen 495 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 38,5 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 74 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. İsviçre bu 495 ürünün sektörel kırılımında dünyadan en çok ithalatı 16,2 milyar dolar ile “Mücevher” sektöründe yaparken bu sektörü 3,5 milyar dolar ithalat ile “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” sektörü ile 3,42 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektörleri izlemektedir. İsviçre bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı 13,2 milyon dolar ile “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektöründe yaparken bu sektörü 10,2 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri” sektörü ile 8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Otomotiv Endüstrisi” sektörleri izlemektedir. Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 495 ürünün oluşturduğu sektörlerin İsviçre'nin dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye'den yapılan

ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında 23 sektörün yer değiştirmelerine rağmen her iki sıralamada da birbirlerine yakın sıralandığı 3 sektörün (Diğer Sanayi Ürünleri, İklimlendirme Sanayii ve Mücevher) ise birbirlerinden farklı sıralandığı görülmektedir. Özellikle İsviçre'nin dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamada yer ilk sırada yer alan “Mücevher” sektörün Türkiye’den en çok ithalat yapılan 6. sektör olduğu, dünyadan en çok ikinci sırada ithalat yapılan “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri” sektöründe Türkiye’den yapılan ithalatın 5. Sırada olduğu tespit edilmiştir. Bu da Türk ihracatçılarının İsviçre'nin en çok ithalat yaptığı sektörlerde bu pazara fazla hitap edemediğini göstermektedir.

Tablo 21. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %0-1 Aralığında Olan 372 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$)

Türkiye Sıralama	Dünya Sıralama	TİM sektör sınıfı	Sınıfta Yer Alan 6'lı GTİP Kod Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	Dünya İhracatı
4	5	Çelik	39	7,5	2.397,7	0,31%	4.798,3	203.353,4
10	11	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	18	2,4	776,2	0,30%	1.126,3	40.938,0
1	3	Demir ve Demir Dışı Metaller	39	13,2	3.418,5	0,39%	4.270,3	201.128,8
13	12	Deri ve Deri Mamulleri	9	1,6	523,4	0,31%	272,3	19.852,0
24	17	Diğer Sanayi Ürünleri	1	0,0	123,4	0,03%	61,3	6.186,6
8	10	Elektrik Elektronik	22	3,3	907,8	0,36%	1.555,6	80.076,4
20	23	Fındık ve Mamulleri	1	0,2	32,2	0,71%	224,5	2.847,1
23	24	Gemi ve Yat	3	0,0	29,2	0,13%	90,1	4.505,6
25	26	Halı	2	0,0	7,6	0,37%	7,1	391,9
11	13	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	32	2,0	447,3	0,44%	470,3	28.766,8
9	9	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	23	2,8	1.038,3	0,27%	3.368,8	103.100,7
12	8	İklimlendirme Sanayii	30	1,7	1.290,9	0,13%	2.292,3	97.145,9
5	2	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	66	7,1	3.491,9	0,20%	4.805,1	235.221,1
19	16	Kuru Meyve ve Mamulleri	6	0,3	143,6	0,17%	174,4	10.310,8
16	19	Madencilik Ürünleri	10	0,5	116,3	0,43%	481,6	22.572,9
7	7	Makine ve Aksamları	49	3,8	1.555,1	0,24%	2.778,9	145.346,3
17	20	Meyve Sebze Mamulleri	8	0,4	110,6	0,34%	289,3	9.728,1
2	4	Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	28	10,2	3.161,7	0,32%	3.744,5	148.202,0
6	1	Mücevher	3	6,5	16.204,0	0,04%	4.419,8	110.676,3
3	6	Otomotiv Endüstrisi	22	8,0	1.706,2	0,47%	6.301,3	367.768,0
22	22	Savunma ve Havacılık Sanayii	4	0,1	72,8	0,09%	137,7	9.449,0
18	18	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	4	0,3	120,8	0,22%	174,2	8.664,6
14	15	Tekstil ve Hammaddeleri	63	1,3	321,5	0,42%	1.132,3	45.428,7
26	25	Tütün	1	0,0	21,8	0,01%	468,8	25.151,2
15	14	Yaş Meyve ve Sebze	10	0,7	406,2	0,16%	1.494,9	37.442,2
21	21	Zeytin ve Zeytinyağı	2	0,1	97,3	0,15%	239,6	8.369,9
		Sektörler toplamı	495	73,9	38.522,4	0,19%	45.179,4	1.972.624,3

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 22'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payı %1-5 aralığında olan 316 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

İsviçre bahsi geçen 316 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 76,8 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye’den ise 1,3 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. İsviçre bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 62,9 milyar dolar ile “Mücevher” sektöründe yaparken bu sektörü 5,9 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı “Otomotiv Endüstrisi” sektörü ile 1,5 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektörleri izlemektedir.

İsviçre bu sektörler arasında Türkiye’den en çok ithalatı 947,3 milyon dolar ile “Mücevher” sektöründe yaparken bu sektörü 119,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Otomotiv Endüstrisi” sektörü ile 43,9 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Hazırgiyim ve Konfeksiyon” sektörleri izlemektedir.

Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 316 ürünün oluşturduğu sektörlerin İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalattaki sıralaması ile Türkiye’den yaptığı ithalattaki sıralaması karşılaştırıldığında “Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri”, “Demir ve Demir Dışı Metaller”, “Elektrik Elektronik”, “Hazırgiyim ve Konfeksiyon”, “Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri”, “İklimlendirme Sanayii”, “Kimyevi Maddeler ve Mamulleri”, “Meyve Sebze Mamulleri”, “Mücevher” ve “Otomotiv Endüstrisi” sektörlerinde 2 sektörün yer değiştirmesi hariç sektörlerin İsviçre’nin hem dünyadan hem de Türkiye’den ithalatında aynı sırada yer aldığı görülmektedir. Geriye kalan 13 sektörden onunun aynı sırada yer aldığı geriye kalan 3’ünün de yer değiştirmelerine rağmen benzer sıralama özellikleri gösterdiği görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının İsviçre’nin en çok ithalat yaptığı sektörlerde bu pazara hitap ettiğini göstermektedir.

Tablo 22. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %1-5 Aralığında Olan 316 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$)

Türkiye Sıralama	Dünya Sıralama	TİM sektör sınıfı	Sınıfta Yer Alan 6'lı GTİP Kod Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	Dünya İhracatı	Türkiye'nin İsviçre'ye İhracatının Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki Payı
15	15	Çelik	6	3.804	112.931	3,4%	727.338	15.088.843	0,5%
8	10	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	13	6.764	292.217	2,3%	906.472	21.796.330	0,7%
5	4	Demir ve Demir Dışı Metaller	16	32.163	1.365.819	2,4%	1.514.354	67.727.644	2,1%
18	16	Deri ve Deri Mamulleri	8	2.137	107.875	2,0%	227.508	10.523.038	0,9%
4	5	Elektrik Elektronik	10	39.391	1.318.150	3,0%	6.423.125	149.469.194	0,6%
23	23	Fındık ve Mamulleri	1	3	127	2,4%	3.304	106.554	0,1%
16	17	Halı	7	2.656	104.998	2,5%	341.154	8.645.581	0,8%
3	3	Hazır giyim ve Konfeksiyon	83	43.900	1.525.525	2,9%	2.662.779	105.905.346	1,6%
7	7	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	8	9.165	502.372	1,8%	748.762	47.538.483	1,2%
9	9	İklimlendirme Sanayii	5	5.511	305.009	1,8%	567.486	18.138.419	1,0%
6	6	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	23	23.430	1.056.870	2,2%	2.158.567	76.746.014	1,1%
17	18	Madencilik Ürünleri	6	2.559	70.420	3,6%	656.758	6.551.235	0,4%
12	12	Makine ve Aksamları	15	4.395	204.505	2,1%	474.057	15.233.635	0,9%
10	8	Meyve Sebze Mamulleri	10	4.861	306.907	1,6%	609.893	27.404.868	0,8%
11	11	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	9	4.541	273.013	1,7%	339.653	14.509.399	1,3%
1	1	Mücevher	1	947.292	62.878.105	1,5%	2.577.178	211.215.074	36,8%
2	2	Otomotiv Endüstrisi	16	119.794	5.935.427	2,0%	13.213.719	490.568.864	0,9%
22	22	Savunma ve Havacılık Sanayii	1	79	2.667	3,0%	15.143	375.862	0,5%
19	19	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	4	1.266	51.610	2,5%	334.088	3.246.143	0,4%
21	21	Süs Bitkileri ve Mam.	1	112	5.283	2,1%	5.968	302.227	1,9%
14	14	Tekstil ve Hammaddeleri	66	3.928	142.604	2,8%	1.574.968	33.914.807	0,2%
13	13	Yaş Meyve ve Sebze	6	4.325	175.133	2,5%	387.040	14.378.566	1,1%
20	20	Zeytin ve Zeytinyağı	1	1.199	26.269	4,6%	115.295	2.056.616	1,0%
		Sektörler toplamı	316	1.263.275	76.763.836	1,6%	36.584.609	1.341.442.742	3,5%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

Tablo 23'de Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den ithalatında pazar payı %5'den büyük olan 244 ürünün sektörel dağılımı görülmektedir.

İsviçre bahsi geçen 244 üründe 2018 yılında dünyadan toplam 6,9 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirirken Türkiye'den ise 824,3 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. İsviçre bu sektörler arasında dünyadan en çok ithalatı 4,2 milyar dolar ile "Hazır giyim ve Konfeksiyon" sektöründe yaparken bu sektörü 1,25 milyar dolarlık ithalatın yapıldığı "Otomotiv Endüstrisi" sektörü 327,9 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Demir ve Demir Dışı Metaller" sektörü 70,1 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Tekstil ve Hammaddeleri" sektörü ile 140,6 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı "Elektrik Elektronik" sektörü izlemektedir.

İsviçre bu sektörler arasında Türkiye'den en çok ithalatı ise 457,6 milyon dolar ile "Hazır giyim ve Konfeksiyon" sektöründe yaparken bu sektörü 108,8 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı

“Otomotiv Endüstrisi” sektörü 63,7 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Fındık ve Mamulleri” sektörü 54,9 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Demir ve Demir Dışı Metaller” sektörü ile 23,5 milyon dolarlık ithalatın yapıldığı “Kuru Meyve ve Mamulleri” sektörü takip etmektedir.

Tabloda ayrıca bu grupta yer alan 244 ürünün oluşturduğu sektörlerin İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamaları ile Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralamaları karşılaştırıldığında “Hazır giyim ve Konfeksiyon”, “Otomotiv Endüstrisi” sektörlerinin İsviçre’nin dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralama ile aynı olduğu görülmektedir. Geriye kalan 21 sektörden 17’sini bazı sektörlerin yer değiştirmelerine rağmen benzer sıralama özellikleri gösterdiği görülmektedir. Bu da Türk ihracatçılarının bir önceki gruplardaki sektörlere benzer olarak İsviçre’nin en çok ithalat yaptığı sektörlerde bu pazara hitap ettiğini göstermektedir. İsviçre’nin “Deri ve Deri Mamulleri”, “İklimlendirme Sanayii”, “Kuru Meyve ve Mamulleri” ve “Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri” sektörlerinde dünyadan yaptığı ithalattaki sıralamasının ise Türkiye’den yapılan ithalattaki sıralama ile farklı olduğu görülmektedir.

Tablo 23. Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğüne Sahip Olduğu ve İsviçre'nin Türkiye'den İthalatında Pazar Payı %5'den Büyük Olan 244 Ürünün Sektörel Dağılımı (milyon \$)

Türkiye sıralama	Dünya Sıralama	TİM sektör sınıfı	Sıfta Yer Alan 6'lı GTİP Kod Sayısı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı	Dünya İhracatı	Türkiye'nin İsviçre'ye İhracatının Türkiye'nin Toplam İhracatı İçindeki Payı
19	20	Çelik	2	0,8	4,8	16,8%	54,5	1.432,3	1,5%
23	23	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	1	0,1	2,4	5,1%	4,1	217,7	2,9%
4	3	Demir ve Demir Dışı Metaller	10	54,9	327,9	16,8%	1.189,6	22.417,5	4,6%
13	7	Deri ve Deri Mamulleri	1	7,5	109,2	6,8%	110,5	2.990,9	6,8%
7	5	Elektrik Elektronik	5	19,8	140,6	14,1%	476,2	12.197,9	4,2%
3	6	Fındık ve Mamulleri	3	63,7	134,0	47,5%	1.603,1	6.606,8	4,0%
11	13	Halı	6	9,4	38,7	24,1%	1.898,5	4.379,7	0,5%
1	1	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	78	457,6	4.195,0	10,9%	13.860,6	296.828,7	3,3%
15	17	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	8	3,1	15,4	20,3%	580,3	4.879,5	0,5%
16	11	İklimlendirme Sanayii	4	2,9	47,3	6,0%	131,3	2.882,8	2,2%
8	9	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	7	12,0	84,7	14,2%	386,1	9.595,4	3,1%
5	12	Kuru Meyve ve Mamulleri	4	23,5	41,3	56,9%	1.096,5	3.379,9	2,1%
17	18	Madencilik Ürünleri	4	1,4	12,3	11,5%	1.301,4	3.419,4	0,1%
9	10	Makine ve Aksamları	2	10,8	66,1	16,4%	412,6	4.826,2	2,6%
10	15	Meyve Sebze Mamulleri	3	9,7	36,1	27,0%	348,9	4.130,5	2,8%
12	8	Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	3	8,3	102,0	8,1%	47,6	2.335,7	17,4%
2	2	Otomotiv Endüstrisi	5	108,8	1.246,2	8,7%	8.547,5	123.769,8	1,3%
21	21	Savunma ve Havacılık Sanayii	1	0,2	4,2	5,6%	124,5	534,7	0,2%
20	19	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	3	0,8	11,2	7,0%	255,8	1.366,7	0,3%
22	22	Süs Bitkileri ve Mam.	1	0,2	3,7	5,1%	32,5	477,8	0,6%
6	4	Tekstil ve Hammaddeleri	88	21,5	170,8	12,6%	3.763,9	94.562,5	0,6%
14	14	Tütün	3	6,0	36,4	16,4%	536,1	5.903,1	1,1%
18	16	Yaş Meyve ve Sebze	2	1,3	15,9	8,5%	56,5	357,8	2,4%
		Sektörler toplamı	244	824,3	6.846,2	12,0%	36.818,6	609.493,3	2,2%

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019) ve TİM

3. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tarife ve Tarife Dışı Engeller

İsviçre Türkiye'den yaptığı ithalatta bazı ürünlere gümrük vergisi uygularken bazı ürünlerde tarife dışı engel uygulamaktadır. Bu bölümde İsviçre'nin 2018 yılında Türkiye'den yaptığı 2,44 milyar dolarlık ithalat içinde hangi ürünlerde hangi oranlarda tarife uyguladığı dikkate alınarak sektörlerin ortalama tarife oranları analiz edilecektir.

3.1. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tarifeler (Gümrük Vergileri)

İsviçre'nin 2018 yılında Türkiye'den yaptığı 2.199 ürünün ithalatında 156 ürüne gümrük vergisi uygulamıştır. Bu ürünlerde Türkiye İsviçre'ye 60,5 milyon dolarlık ürün ihraç ederken dünyaya ise toplamda 9,5 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 24'de İsviçre'nin Türkiye'den 2018 yılında yaptığı ithalatta Türkiye'ye uyguladığı gümrük vergilerinin (tarifelerin) sektörel ortalaması görülmektedir. İsviçre 2018 yılında Türkiye'den 2,44 milyar dolarlık ithalat yaparken bu ithalatın 60,5 milyon dolarlık kısmına gümrük vergisi uygulamıştır. İsviçre Türkiye'ye gümrük vergisi uyguladığı bu ürünlerde dünyadan toplamda 5,5 milyar dolarlık ithalat yaparken Türkiye'den yaptığı ithalat toplam ithalatının %1,1'ini oluşturmaktadır.

İsviçre'nin 2018 yılında Türkiye'den yaptığı ithalatta uyguladığı vergilerden elde ettiği gümrük vergisi geliri 7,8 milyon dolar olurken ortalama uygulanan gümrük vergisi oranı ise %12,83 olmuştur. İsviçre'nin bu ürünlerden elde ettiği gümrük vergisi geliri Türkiye'den yaptığı 2.44 milyarlık toplam ithalata oranı %0,32 olarak gerçekleşmiştir.

Uygulanan gümrük vergisinin sektörel kırılımına bakıldığında en çok gümrük vergisinin ortalama %25,17 ile "Yaş Meyve ve Sebze" sektöründe uygulandığı görülmektedir. Bu sektörü ortalama %24,17 gümrük vergisinin uygulandığı "Meyve Sebze Mamulleri" sektörü ile ortalama %18,18 gümrük vergisinin uygulandığı "Tütün" sektörü izlemektedir.

Tablo 24. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tariflerin (Gümrük Vergileri) Sektörel Ortalaması

TİM sektör sınıflaması	Sektördeki 6'lı GTİP kod	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatı (2018, 1.000 \$)	İsviçre'nin Dünyadan İthalatı (2018, 1.000 \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalatının Payı	İsviçre'nin Türkiye'den İthalata Uyguladığı Gümrük Vergisi Tutarı (2018, 1.000 \$)	İsviçre'nin Türkiye'den İthalata Uyguladığı Ortalama Gümrük Vergisi	Türkiye'nin Dünyaya İhracatı (2018, 1.000 \$)
Fındık ve Mamulleri	3	13.446	74.839	0,66%	37	0,27%	672.586
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	64	15.778	2.405.684	1,53%	1.218	7,72%	4.728.674
Kuru Meyve ve Mamulleri	5	829	54.145	0,96%	5	0,61%	55.661
Meyve Sebze Mamulleri	39	14.340	1.496.785	0,04%	3.467	24,17%	1.044.354
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	1	3	7.140	1,26%	0	9,11%	538
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	4	2.055	162.861	0,13%	93	4,55%	83.375
Süs Bitkileri ve Mam.	5	332	257.029	0,73%	7	2,09%	58.637
Tütün	5	7.220	161.838	0,81%	1.312	18,18%	1.005.323
Yaş Meyve ve Sebze	27	6.393	789.150	0,15%	1.609	25,17%	1.606.190
Zeytin ve Zeytinyağı	2	143	97.327	1,10%	16	11,44%	239.601
TİM sektör sınıflaması dışı	1	5	689	4,46%	3	50,13%	5
Genel Toplam	156	60.544	5.507.487	0,81%	7.767	12,83%	9.494.944

Kaynak: (International Trade Centre (ITC), Trademap, 2019), (International Trade Centre, MacMap, 2019) ve TİM

3.2. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı Tarife Dışı Engeller

UNCTAD, tarifelerden farklı olarak 16 adet tarife dışı engel tanımlamıştır. İsviçre ise bu 16 tarife dışı engelden 6'sını Türkiye ye karşı kullanmaktadır.

İsviçre'nin 378'i bütün ülkelere genel uyguladığı 21'i de Türkiye'ye ve başka ülkelere karşılıklı (bilateral) uyguladığı olmak üzere 6 tarife dışı engel başlığı altında toplamda 379 adet tarife dışı engel bulunmaktadır.

Tablo 25'de İsviçre'nin 378'i bütün ülkelere genel uyguladığı 21'i de Türkiye'ye ve başka ülkelere karşılıklı (bilateral) uyguladığı olmak üzere 379 adet tarife dışı engelin engel türüne göre dağılımı görülmektedir. İsviçre "Sihhi ve bitki sağlığı (SPS) önlemleri" başlığı altında bütün ülkelere (Türkiye dahil) 72 Türkiye ve bazı ülkelere karşılıklı olmak üzere 9; "Ticarette teknik engeller (TBT'ler)" başlığı altında bütün ülkelere (Türkiye dahil) 184 Türkiye ve bazı ülkelere karşılıklı olmak üzere 3 adet tarife dışı engel uyguladığı görülmektedir.

Tablo 25. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı 379 Tarife Dışı Engelin Adetsel Dağılımı

Tarife Dışı Engel Kodu	Tarife Dışı Engel Açıklaması	Bütün Ülkeler	Türkiye (bilateral)
A	Sihhi ve bitki sağlığı (SPS) önlemleri	72	9
B	Ticarette teknik engeller (TBT'ler)	184	3
C	Sevkiyat öncesi inceleme ve diğer formaliteler	19	1
D	Fiyat kontrol önlemleri	19	2
E	Ruhsatlar, kotalar, yasaklar ve diğer miktar kontrol önlemleri	37	1
F	Ücretler, vergiler ve diğer tarife önlemleri		
G	Finans önlemleri		
H	Rekabet karşıtı önlemler		
I	Ticarete bağlı yatırım önlemleri		
J	Dağıtım kısıtlamaları		
K	Satış sonrası hizmetlerde kısıtlama		
L	Sübvansiyonlar (P700 kapsamındaki ihracat sübvansiyonları hariç)		
M	Devlet tedarik kısıtlamaları		
N	Fikri mülkiyet		
O	Menşe kuralları		
P	İhracatla ilgili önlemler	46	5
	Diğer önlemler	1	
	Toplam	378	21

Kaynak: (UNCTAD, 2019)

Tablo 26'de İsviçre'nin Türkiye'ye karşılıklı (bilateral) uyguladığı 6 tarife dışı engel altında yer alan 21 adet tarife dışı engel ve kapsadığı ürünler görülmektedir.

Tablo 26. İsviçre'nin Türkiye'ye Uyguladığı 21 Adet Tarife Dışı Engel ve Kapsadığı Ürünler

Tarife Dışı Engel Adı	Tarife Dışı Engel Kodu	Tarife Dışı Engelin Kapsadığı Ürünler (2'li, 4'lü ve 6'lı GRİP Kodlu Ürünler)
İhracatla ilgili önlemler (5)	P9	710210, 710221, 710231
	P4	710210, 710221, 710231
	P163	710210, 710221, 710231
	P6	710210, 710221, 710231
	P33	281119, 281210, 284440, 284590, 2853, 290339, 290490, 290519, 291819, 292090, 292119, 292213, 292219, 292390, 292990, 293090, 293190, 293219, 293220, 293339, 293349, 293359, 293399, 293499, 2935, 300290, 382490
Sevkiyat öncesi inceleme ve diğer formaliteler (1)	C3	0601, 0602, 060311, 060312, 060313, 060314, 060319, 070310, 070940, 070960, 071332, 071333, 071339, 080211, 080450, 0805, 0808, 0809, 081030, 081040, 081070, 081090, 1001, 1002, 100510, 100860, 1205, 1206, 120921, 120922, 120923, 120924, 120925, 120929, 120991, 120999, 121299, 440110, 440121, 440122, 440139, 440310, 440320, 440391, 440399, 4404, 440610, 440710, 440791, 440793, 440795, 440799, 440810, 4416, 9406
Fiyat kontrol önlemleri (2)	F61	010121, 010129, 010190, 0102, 0103, 0104, 0105, 010614, 010641, 0201, 0202, 0203, 0204, 0205, 0206, 0207, 020810, 0209, 021011, 021012, 021019, 021020, 030191, 030193, 030194, 030195, 030211, 030213, 030214, 030219, 030221, 030222, 030223, 030224, 030229, 030231, 030232, 030233, 030234, 030235, 030236, 030239, 030241, 030242, 030243, 030244, 030245, 030246, 030247, 030251, 030252, 030253, 030254, 030255, 030256, 030259, 030271, 030272, 030273, 030279, 030283, 030284, 030285, 030290, 030311, 030312, 030313, 030314, 030319, 030323, 030324, 030325, 030329, 030331, 030332, 030333, 030334, 030339, 030341, 030342, 030343, 030344, 030345, 030346, 030349, 030351, 030353, 030354, 030355, 030356, 030357, 030363, 030364, 030365, 030366, 030367, 030368, 030369, 030383, 030384, 030390, 030431, 030432, 030433, 030441, 030442, 030443, 030444, 030445, 030446, 030452, 030453, 030454, 030455, 030461, 030462, 030463, 030471, 030472, 030473, 030474, 030475, 030479, 030481, 030482, 030483, 030484, 030485, 030486, 030487, 030491, 030492, 030494, 030495, 030510, 030520, 030532, 030541, 030542, 030543, 030551, 030561, 030562, 030563, 0306, 030711, 030719, 030721, 030729, 030731, 030739, 030741, 030749, 030751, 030759, 030760, 030781, 030789, 030811, 030819, 030821, 030829, 030830, 0401, 0402, 0403, 0404, 0405, 0406, 040711, 040721, 0408, 0409, 0410, 0502, 0504, 050510, 0506, 051110, 051191, 121299, 1213, 121490, 1501, 1502, 1503, 150410, 150420, 1505, 1506, 151610, 1518, 1601, 160210, 160220, 160231, 160232, 160239, 160241, 160242, 160249, 160250, 1603, 160411, 160412, 160413, 160414, 160415, 160416, 160417, 160419, 160420, 160432, 160510, 160521, 160529, 160530, 160540, 160551, 160552, 160553, 160554, 160555, 160557, 160558, 160561, 160562, 160563, 160569, 170211, 1901, 1902, 190430, 190490, 190531, 190532, 190540, 190590, 2004, 2005, 210390, 210420, 2105, 2106, 2301, 2309, 283525, 283526, 3101, 3501, 3502, 3503, 3504, 350710, 4102, 4205, 4206, 430130, 510111, 510119, 510211, 510220, 510330
	F61	010130, 010611, 010612, 010613, 010619, 010620, 010631, 010632, 010633, 010639, 010649, 010690, 020830, 020840, 020850, 020860, 020890, 021091, 021092, 021093, 021099, 030111, 030119, 030192, 030199, 030274, 030281, 030282, 030289, 030326, 030381, 030382, 030389, 030439, 030449, 030451, 030459, 030469, 030489, 030493, 030499, 030531, 030539, 030544, 030549, 030559, 030564, 030569, 030571, 030572, 030579, 030771, 030779, 030791, 030799, 030890, 040719, 040729, 040790, 050590, 0507, 0510, 051199, 130190, 150430, 152190, 160290, 160431, 160556, 160559, 210410, 3001, 300210, 300290, 4101, 410330, 410390, 430180, 430190, 510219, 510310, 510320, 6701, 950810, 9705
Miktar kontrol önlemleri (1)	E1	281119, 281210, 284440, 284590, 2853, 290339, 290490, 290519, 291819, 292090, 292119, 292213, 292219, 292390, 292990, 293090, 293190, 293219, 293220, 293339, 293349, 293359, 293399, 293499, 2935, 300290, 382490
Sıhhi ve bitki sağlığı (SPS) önlemleri (9)	A9	2506, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2521, 2526, 6801, 6802, 6803, 6804, 6810, 6811, 6815, 6901, 6902, 6904, 6905, 6907, 6908, 6914, 7003, 7004, 7005, 7006, 7007, 7008, 7009, 7210, 7303, 7304, 7305, 7306, 7307, 7411, 7412, 7608, 7609
	A15	01, 02, 03, 04, 05, 15, 16, 41, 42, 43
	A83	01, 02, 03, 04, 05, 15, 16, 41, 42, 43
	A9	0105
	A5	0601, 0602, 060311, 060312, 060313, 060314, 060319, 070310, 070940, 070960, 071332, 071333, 071339, 080211, 080450, 0805, 0808, 0809, 081030, 081040, 081070, 081090, 1001, 1002, 100510, 100860, 1205, 1206, 120921, 120922, 120923, 120924, 120925, 120929, 120991, 120999, 121299, 440110, 440121, 440122, 440139, 440310, 440320, 440391, 440399, 4404, 440610, 440710, 440791, 440793, 440795, 440799, 440810, 4416, 9406
	A83	0601, 0602, 060311, 060312, 060313, 060314, 060319, 070310, 070940, 070960, 071332, 071333, 071339, 080211, 080450, 0805, 0808, 0809, 081030, 081040, 081070, 081090, 1001, 1002, 100510, 100860, 1205, 1206, 120921, 120922, 120923, 120924, 120925, 120929, 120991, 120999, 121299, 440110, 440121, 440122, 440139, 440310, 440320, 440391, 440399, 4404, 440610, 440710, 440791, 440793, 440795, 440799, 440810, 4416, 9406
	A84	0601, 0602, 060311, 060312, 060313, 060314, 060319, 070310, 070940, 070960, 071332, 071333, 071339, 080211, 080450, 0805, 0808, 0809, 081030, 081040, 081070, 081090, 1001, 1002, 100510, 100860, 1205, 1206, 120921, 120922, 120923, 120924, 120925, 120929, 120991, 120999, 121299, 440110, 440121, 440122, 440139, 440310, 440320, 440391, 440399, 4404, 440610, 440710, 440791, 440793, 440795, 440799, 440810, 4416, 9406
	A11	060420, 0701, 071290, 120991, 121190, 140490, 253090, 3101, 310510, 310590, 382490
Ticarette teknik engeller (TBT'ler) (3)	B83	710210, 710221, 710231
	B9	710210, 710221, 710231
	B33	710210, 710221, 710231

Kaynak: (UNCTAD, 2019)

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler DESA Population Division. (2019, Eylül 13). *World Population prospects 2019: Birleşmiş Milletler*. Birleşmiş Milletler DESA Population Division Web sitesi: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/> adresinden alındı
- Dünya Bankası . (2019, Eylül 13). *GDP (current \$): The World Bank Data*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Eylül 13). *GDP per capita (current US\$): The World Bank data*. Dünya Bankası (The World Bank) Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> adresinden alındı
- Dünya Bankası (The World Bank). (2019, Şubat 10). *World Integrated Trade Solution (WITS): The World Bank*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://wits.worldbank.org/countrystats.aspx> adresinden alındı
- Dünya Bankası. (2019, Eylül 13). *Population, total: The Worldbank Data*. Dünya Bankası Web sitesi: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> adresinden alındı
- Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO). (2019, Eylül 20). *Publications: WTO: A Practical Guide to Trade Policy Analysis*. WTO Web sitesi: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wto_unctad12_e.pdf adresinden alındı
- International Trade Centre (ITC), Trademap. (2019, Ekim 18). *Trade Map: ITC*. ITC Web sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı
- International Trade Centre (ITC), Trademap. (2019, Ekim 20). *Trade Map: ITC*. ITC Web sitesi: <https://www.trademap.org/> adresinden alındı
- International Trade Centre, MacMap. (2019, Ekim 24). *Market Analysis Tools: ITC*. ITC Web sitesi: <https://marketanalysis.intracen.org/TradeMap.aspx> adresinden alındı
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019, Şubat 26). *Dış Ticaret Sınıflamaları : TÜİK*. TÜİK Web sitesi: <https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumListeAction.do?turId=3&turAdi=%203.%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret%20S%C4%B1n%C4%B1flamalar%C4%B1&guncel=Y> adresinden alındı
- Uluslararası para Fonu (IMF). (2019, Ekim 18). *World Economic Outlook Database, October 2019: IMF*. Uluslararası Para Fonu (IMF) Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/WEOOct2019all.xls> adresinden alındı
- Uluslararası para Fonu (IMF). (2019, Ekim 18). *World Economic Outlook Database, October 2019: IMF*. Uluslararası Para Fonu (IMF) Web sitesi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/WEOOct2019all.xls> adresinden alındı
- Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC). (2019, Ekim 23). *Trade Map: ITC, Intracen*. ITC Web Sitesi (Intracen): <https://www.trademap.org> adresinden alındı
- Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC). (2019, Ekim 23). *Trade Map: ITC, Intracen*. ITC Web Sitesi (Intracen): <https://www.trademap.org> adresinden alındı

Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Centre, ITC). (2019, Ekim 20). *Trade Map: ITC, Intracen*. ITC Web Sitesi (Intracen): <https://www.trademap.org> adresinden alındı

UN Comtrade Database. (2019, Eylül 20). *Trade Statistics:UN Comtrade Database*. UN Comtrade Database Web sitesi: <https://comtrade.un.org/data/> adresinden alındı

UNCTAD. (2019). *Trade Analysis Information System (TRAINS): UNCTAD*. Ekim 25, 2019 tarihinde Trade Analysis Information System (TRAINS) - UNCTAD Web Sitesi: <https://trains.unctad.org/Forms/TableViewDetails.aspx?mode=modify> adresinden alındı

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019, Ocak 28). *Data Center: UNCTADSTAT*. UNCTAD Web sitesi: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en adresinden alındı